

Jaký bude osud Etického kodexu?

OBSAH

AKTUALITY 2

VZDĚLÁVÁNÍ 5

DISKUSNÍ OKÉNKO 6

**VÝBORY A KOMISE
INFORMUJÍ** 7

NA POMOC AUDITORŮM

Mezitímní účetní závěrka
v právních předpisech
Alena Švejdrová Dis. 8

DOTAZY A ODPOVĚDI

K účtování o odložené dani
Ing. Eva Fišerová 10
Příkazní smlouvy
Ing. Eva Fišerová 11

DISKUSE

Mezitímní účetní závěrka
Ing. Eva Fišerová 12
Několik poznámek a příkladů
k odložené dani
Ing. Běla Kroupová 14
Poznámky ke změnám
v účtování majetku
Ing. Ivo Blatný 22

PRÁVO

Obrana akcionáře proti
nepřiměřené ceně za akcii 23

DANĚ

Zahrnutí nájemného za pozemek
do pořizovací ceny stavby
Ing. Marie Konečná 29

ZAUJALO NÁS

Nová direktiva EU o zdaňování
digitálních služeb poskytovaných
prostřednictvím Internetu 31
Strach, chamtivost
přehlednost Inc. 31

ZAZNAMENALI JSME 32

Etický kodex je svým významem první vnitřní auditorskou normou. Toto jeho postavení vyplývá právně z ustanovení § 14 zákona č. 254/2000 Sb., o auditorech, jehož dikce stanoví, že „...„Auditor je povinen při poskytování auditorských služeb jednat čestně a svědomitě, dodržovat auditorské směrnice a profesní předpisy, zejména etický kodex“.

Vedle právního postavení Etického kodexu je tady jeho morální význam pro činnost auditorů, pro něž by měl být první řídicí normou v jejich každodenním jednání.

Komora auditorů ČR se dosud řídí několik let starým Etickým kodexem, který byl průběžně upravován. Nutno připomenout, že každé jeho přijímání Sněmem (včetně úprav) bylo doprovázeno místy až vášnivou diskusí.

V mezidobí se Komora auditorů ČR stala řádným členem mezinárodní organizace IFAC. Vstup do této organizace je samozřejmě doprovázen závazkem k přijímání maximálně jednotných vnitřních předpisů.

IFAC reagovala jako jedna z prvních na závažné problémy ve vývoji auditorské profese ve světě a v listopadu 2001 aktualizovala Etický kodex IFAC, který postojí auditorů a účetních znalců k otázkám etiky v profesi usměrňuje a v podstatě zpřisňuje. Aktualizace Etického kodexu IFAC se zaměřila především na oblast nezávislosti auditora a stanovila koncepční rámec požadavků nezávislosti auditora při výkonu jeho profese. Tento Etický kodex je pochopitelně obsáhlejší, než Etický kodex, který dosud Komora auditorů používá.

V průběhu prvního pololetí 2002 zajistila Komora auditorů překlad anglické verze do českého jazyka a následně oponenturu k tomuto překladu. Takto připravený materiál zveřejnila na internetových stránkách komory, aby byl dostupný celé auditorské obci. Současně prostřednictvím časopisu Auditor informovala všechny auditory o tomto kroku a požádala je, aby se k tomuto Etickému kodexu vyjádřili a své náměty komoře sdělili. Rada předložila tento Etický kodex v materiálech pro listopadový XII.

Sněm KA ČR v Brně k přijetí v plném znění s dovětkem, že pokud by bylo konkrétní ustanovení Etického kodexu přímo v rozporu s legislativou České republiky, bude se řídit příslušným zákonem, nikoliv striktně Etickým kodexem a to s účinností od roku 2004, přičemž v roce 2003 měly být Etickému kodexu přizpůsobeny vnitřní předpisy a směrnice komory.

Uvedený záměr by poskytl možnost operativně reagovat i na změny zákonů, kterých je v současné době velké množství, neboť i obecné zákony České republiky se průběžně přizpůsobují normám Evropské unie.

Přestože k návrhu Etického kodexu IFAC nebyly před sněmovním jednáním vzneseny prakticky žádné připomínky, v Brně se na toto téma rozvinula velká diskuse, jejímž hlavním meritem bylo obecné vyjadřování diskutujících ve smyslu „není vhodné přejímat an block všechno bez dostatečné debaty s auditory“. Plénium nakonec odhlasovalo, aby byl Etický kodex IFAC přijat jako věcný rámec pro zpracování vlastního Etického kodexu Komory auditorů ČR, který bude předložen radou Sněmu v roce 2003.

Tolik fakta.

Ano, bylo by jistě skvělé a pochopitelné, kdyby se většina auditorů podílela na zpracování dokumentu, který bude muset při výkonu své profese dodržovat. A to zřejmě měli na mysli auditoři hlasující pro přijetí usnesení sněmu tak, jak bylo přijato. Musím ale konstatovat, že do dne redakční uzávěrky tohoto čísla časopisu Auditor nepřišla na Komoru auditorů – přes opakované výzvy k součinnosti v číslech 1 a 2/2003 a naposledy v čísle 4/2003 – ani jedna připomínka, ani jedna věta, která by se třeba jen okrajově dotýkala některého z bodů, uvedených v Etickém kodexu IFAC. V této souvislosti se naskytá hned několik otázek: Proč se tedy Etický kodex nepřijal v plném znění tak, jak bylo radou navrhováno? Proč se jeho přijetí odsunulo o (minimálně) další rok? Jaké věcné důvody brání auditorům přijmout tento Etický kodex,

Ing. Tomáš Brumovský
*předseda výboru pro otázky
profese a etiky KA ČR*

který je závazný pro všechny členy IFAC a tedy i pro nás? A poslední kacířská otázka: Kolik auditorů Etický kodex opravdu četlo?

A teď si dovolím malý exkurs do blízké budoucnosti, motivovaný jen a jen tím nejčernějším pohledem na celou problematiku, jak se dosud vyvíjí: Blíží se listopad a s ním další sněm. S Etickým kodexem IFAC nastala během roku žádná změna, neboť nikdo z nás – auditorů – nevznesl žádnou připomínku. A tak se předkládá jeho nezměněná verze sněmu opět ke schválení. A teď mohou nastat dvě varianty. První – Etický kodex bude přijat v plném znění tak, jak byl předložen na sněmu v roce 2002. Proč tedy nemohl být přijat hned při prv-

ním předložení? A druhá varianta: K předloženému Etickému kodexu budou na sněmu opět vznášeny výhrady náhle procitnuvších auditorů, nebude opět schválen a jeho projednání se prodlouží o další rok a znovu se požádají auditori o spolupráci, aby vyjádřili své náměty a ...

Aby se předchozí odstavec nestal realitou a zůstal jen utopickým sci-fi, je potřeba maximální aktivity celé auditorské veřejnosti. Výbor pro otázky profese a etiku připravuje aplikaci Etického kodexu IFAC pro naše podmínky zatím z vlastních zkušeností a podnětů. Ale cítíme, že náš pohled může být omezený, nemusí postihovat veškeré možné aspekty, a proto znovu vyzýváme všechny auditory

k okamžité spolupráci, tak, aby příští sněm jednal o skutečně konkrétním materiálu.

Osobně jsem přesvědčen, že na to, abychom se dobrali k Etickému kodexu KA ČR, jehož základem bude Etický kodex IFAC upravený na naše podmínky, je zapotřebí takovýto Etický kodex přijmout sněmem a začít ho používat, neboť jedině praktické uplatňování a z něho vzešlé otázky mohou být nápomocny k hledání cest k případným dalším úpravám, jak je bude vyžadovat praktický auditorský život.

Ing. Tomáš Brumovský

předseda výboru pro otázky profese a etiky KA ČR

AKTUALITY

ZE ZASEDÁNÍ RADY KA ČR

Květen 2003

Rada na svém zasedání *projednala*:

- organizační zajištění konference „Perspektivy účetnictví a auditu po vstupu ČR do Evropské unie“ a její propagaci,
- návrh na zaměření komerční přílohy Hospodářských novin,
- návrh na překlad IPSAs (mezinárodní účetní standardy pro veřejný sektor) za předpokladu spolupráce s MF ČR,
- zdanění příjmů podle příkazní smlouvy,
- nabídku výzkumu o auditu od firmy Brand Brothers;

schválila:

- vyškrtnout asistenty auditora podle předloženého soupisu pro neplacení příspěvků komoře,
- pozastavit oprávnění k auditorské činnosti,
- tolerovat nezaslání negativního hlášení komoře o vyúčtování příspěvků,
- návrh novely Jednacího řádu Rady KA ČR,
- návrh na změny zákona č. 254/2000 Sb. o auditorech, které budou předloženy MF ČR,
- návrh na překlad ISAs (mezinárodní auditorské směrnice) a žádost o udělení souhlasu IFAC;

jmenovala:

- tříčlennou odvolací komisi pro kárné řízení,
- nové členy výborů pro IAS, pro KPV a pro auditorské zkoušky;

vzala na vědomí:

- protokol ze soudního jednání s MF ČR o profesních předpisech KA ČR,
- setkání auditorů a asistentů auditora v Českých Budějovicích,
- informace o jednání KA ČR se zástupci Světové banky o kvalitě auditu,
- zápisy z jednání komisí, prezídií a výborů,
- zprávy ze zahraničních cest do FEE (Brusel).

Ing. Eva Rokosová
Úřad KA ČR

VYÚČTOVÁNÍ PŘÍSPĚVKŮ NA ROK 2003

Auditoři a auditorské společnosti mají povinnost podle platného Příspěvkového řádu podat komoře do 30. 6. každého roku vyplněný formulář „Vyúčtování příspěvků“.

Jeho součástí je soupis osob (auditorů a asistentů), za které se platí fixní příspěvek a výpočet pohyblivého příspěvku podle příjmů, resp. výnosů za předchozí rok. Toto hlášení mají podávat všechny osoby bez rozdílu, tedy včetně zaměstnanců, za které příspěvky komoře platí jejich zaměstnavatel a oni podávají komoře tzv. negativní hlášení (viz § 4, odst. 2 Příspěvkového řádu).

Rada Komory auditorů schválila na svém zasedání dne 12. 5. 2003 návrh Výboru pro otázky profese a etiku, že bude tolerovat nepodání „Vyúčtování příspěvků“ podle Pří-

spěvkovému řádu Komory auditorů v případě, že auditor je zaměstnán a příspěvky komoře platí jeho zaměstnavatel, tj. auditor nebo auditorská společnost.

V letošním roce 2003 tedy stačí, když budou předkládat komoře „Vyúčtování příspěvků“ pouze auditorské společnosti a auditori evidovaní na základě jejich sdělení jako OSVČ. Pokud se ovšem situace během roku změní a zaměstnaný auditor začne pracovat na své jméno jako OSVČ nebo založí auditorskou společnost, pak je nutno tuto skutečnost neprodleně oznámit komoře a vyplněný formulář „Vyúčtování příspěvků“ komoře zaslat dodatečně.

Není pozměněna povinnost auditora podle § 6 odst. 2 zákona č. 254/2000 Sb. nahlášovat na komoru jakoukoliv změnu skutečností zapisovaných podle zákona do seznamu auditorů včetně způsobu poskytování auditorských služeb.

Formulář vyúčtování pohyblivých příspěvků je zasílán poštou auditorským společenstvem a auditorům, kteří jsou na základě vlastního sdělení v komoře evidováni jako OSVČ, rovněž je ke stažení na internetových stránkách Komory auditorů www.kacr.cz. Formulář lze přímo na stránkách vyplnit a zaslat prostřednictvím elektronické pošty na Komoru auditorů na adresu kacr@kacr.cz nebo mfiserova@kacr.cz.

Martina Fišerová
Ing. Eva Rokosová
Úřad KA ČR

Z JEDNÁNÍ KA ČR SE SVĚTOVOU BANKOU

Dne 7. 5. 2003 se v prostorách Úřadu Komory auditorů ČR uskutečnilo společné jednání představitelů Světové banky (The World Bank), pana M. Zubaidura Rahmana, programového koordinátora, a pana Frederica Gieleny, specialisty pro finanční řízení, Ministerstva financí ČR (jednání se účastnil ing. Zdeněk Šafránek), a zástupců Komory auditorů ČR v čele s prezidentem KA ČR ing. Křížem a viceprezidentem KA ČR ing. Langrem.

Po krátkém představení a vzájemném seznámení s úlohou a postavením Komory auditorů ČR na straně jedné a s účelem, náplní a cílem stávající mise Světové banky byly projednávány některé konkrétní otázky, vyplývající z dosavadního šetření představitelů Světové banky. Prezident KA ČR seznámil představitele Světové banky s některými konkrétními formami spolupráce KA ČR s dalšími profesními organizacemi, státní správou i regulačními orgány v České republice (zejména Komise pro cenné papíry a orgány bankovního dohledu). Byla diskutována i otázka souladu našeho zákona o auditorech s požadavky EU.

Konkrétně byly diskutovány tyto problémy:

- vyjasňování východisek a principů auditorských směrnic, vydávaných Komorou auditorů ČR, a míra jejich harmonizace s Mezinárodními auditorскими standardy IFAC,
- záležitost vyváženosti množství auditovaných účetních závěrek (ve vazbě na počet společností, které mají povinný audit ze zákona, i na odhadované množství subjektů, které si tento audit nechávají zpracovávat dobrovolně) a počtu auditorů, kteří mohou audit v České republice provádět (otázka kapacitní vyváženosti),
- etický kodex KA ČR a současný stav přebírání etického kodexu IFAC,
- různé systémy dohledu, uplatňované v jednotlivých zemích (především francouzský a britský model), včetně opatření, která by měla napomoci zvýšit efektivnost a účinnost systému dohledu nad kvalitou provádění auditu v ČR.

V závěru jednání představitelé Světové banky informovali o probíhajícím projektu Světové banky v Kosovu, a požádali Komoru auditorů ČR o vstřícný přístup a možnost předávání zkušeností s budováním samosprávné profesní auditorské organizace v České republice, např. formou videokonferencí apod. Ze strany Komory auditorů ČR

byla tato podpora přislíbena, konkrétní podmínky výměny informací budou projednávány následně.

Ing. Roman Sedlák
referát metodiky KA ČR

INFORMACE Z LEGISLATIVNÍ RADY VLÁDY

Ve čtvrtek 15. 5. 2003 na svém 107. zasedání projednala Legislativní rada vlády České republiky návrh zákona, kterým se mění zákon č. 563/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Předkládatel návrhu bylo Ministerstvo financí ČR, stručně zdůvodnění předkládaných změn přednesl ředitel odboru 28 – účetnictví ing. Petr Plesnivý. Návrh novely zákona vycházel z koncepčního materiálu, který byl MF ČR připravován již od roku 2001 za účasti odborné veřejnosti, zejména Komise pro otázky regulace a dalšího rozvoje účetnictví a auditu, která je poradním orgánem ministra financí. Návrh novely byl projednán řadou institucí, úřadů a svazů (celkem byl návrh zaslán 90ti připomínkovým místům, reagovalo pouze 60, z toho 13 bez připomínek), přehled vyhodnocení připomínek z vnějšího připomínko-

Jedním z autorů připomínek byla i Komora auditorů České republiky. Celkem KA ČR předložila 5 zásadních připomínek, z nichž 2 byly akceptovány a 18 dílčích připomínek, z nichž bylo akceptováno 7. Zjistit, jakých „poměrových ukazatelů úspěšnosti“ dosáhla ostatní připomínková místa, by bylo velmi pracné, ale letným pohledem lze vypožorovat, že se KA ČR řadí zcela jistě k těm úspěšnějším. Navíc je zajímavé, že při diskusi někteří členové rady užívali argumenty shodné s těmi, které byly v našich připomínkách. V paměti mi například uvízla diskuse nad § 33a, kdy jsme argumentovali, že technický podpis může být uplatněn i uvnitř účetní jednotky a požadavek elektronického podpisu dle zákona je v takovémto případě zcela neadekvátní. Bohužel, předkládatel stále trvá na tom, že „projev vůle může být vyjádřen pouze vlastním podpisem nebo elektronickým podpisem“.

Obsahově se změny promítnuté do zákona o účetnictví týkají mimo jiné:

- vyjmutí soustavy jednoduchého účetnictví ze zákona o účetnictví (a nahrazení daňovou evidencí)

vého řízení čítá 30 stran. Je tedy na první pohled zřejmé, že zdánlivě jednoduchý legislativní proces (návrh je schválen či zamítnut) dostává v realitě poněkud charakter magie. Názory jsou často protichůdné a vyjadřují partikulární zájmy, jež mohou být v rozporu se základními principy a pravidly. Je pak úkolem Legislativní rady vlády připomínky vyhodnotit a dát vládě doporučující či zamítavé stanovisko.

definovanou v zákoně o daních z příjmů),

- stanovení podmínek, za kterých zákonem určené účetní jednotky budou mít možnost vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu,
- vymezení fyzických osob dosahujících v podnikatelské činnosti obrátu více než 3 miliony korun za účetní období jakožto účetních jednotek,

- zjednodušení procesu změny účetního období z kalendářního roku na hospodářský rok tak, že by postačovalo ohlášení této skutečnosti příslušnému správci daně,
- stanovení povinnosti sestavit ke konci roku mezitímní účetní závěrku v případě, kdy účetní jednotka využívá možnosti účetního období - hospodářského roku a zároveň je příjemcem prostředků ze státního rozpočtu nebo z rozpočtů územních samosprávných celků a má povinnost tyto prostředky ke konci kalendářního roku vypořádat,
- stanovení principu, že účetní jednotky, jejichž cenné papíry jsou registrovány na regulovaném trhu v rámci Evropské unie vedou účetnictví dle Mezinárodních účetních standardů.

Předložený návrh byl projednán nejen v připomínkovém řízení, ale i v pracovních komisích Legislativní rady vlády pro finanční právo, pro obchodní právo a pro správní právo. Legislativní rada vlády, přestože konstatovala, že dle předkladatele byl návrh předložen bez rozporu s připomínkovými místy, další projednávání

zákona **přerušila**, s odvoláním na obecné připomínky, které k předloženému návrhu formulovala v zásadě takto:

- návrh zákona není z legislativně technického hlediska dopracován,
- zákon předpokládá existenci „daňové evidence příjmů a výdajů podle zvláštního zákona“, přičemž zvláštní zákon, kterým má být zákon o daních z příjmů v novelizované podobě, byl vládě předložen později a dle názoru Legislativní rady vlády je nezbytné, aby oba zákony byly projednány společně,
- zákon předpokládá vyhláškou upravit metodu přechodu jednoduchého účetnictví nebo daňové evidence příjmů a výdajů na (podvojně) účetnictví; je nezbytné (v souladu s jednacím řádem poslanecké sněmovny) předložit text vyhlášky současně s textem návrhu zákona, vyhláška však k zákonu připojena není,
- je konstatováno, že v návrhu zákona přetrvává neslučitelnost resp. částečná slučitelnost s právem Evropských společenství, a to v nesouladu kritérií rozhodných pro povinnost ověřit účetní

závěrku auditorem a kritérií pro povinnost konsolidovat, přičemž v obou případech jsou kritéria nižší než kritéria stanovená právem Evropských společenství.

Auditorskou obec pochopitelně může nejvíce znepokojit poslední z výše uvedených bodů. Je však skutečností, že při vlastním projednávání se řada členů Legislativní rady vlády (mimo jiné i prof. Pelikánová) vyslovila pro limity stávající, převážně se zdůvodněním, že vliv auditora na fungování ekonomiky je převážně pozitivní, že jeho činnost nepřímo napomáhá i tam, kde mohou latentně vznikat kriminální jevy (praní špinavých peněz ap.).

Návrh zákona tedy předkladatel (Ministerstvo financí ČR) patrně přepracuje dle doporučení Legislativní rady vlády a předloží jej opětovně k projednání, a to spolu s novelou zákona o daních z příjmů. Odborná veřejnost, tedy i auditoři, bude netrpělivě očekávat další kroky, neboť konec roku 2003 se (legislativně) neúprosně blíží.

**Dle materiálu LRV zpracoval
Doc. Ing. Vladimír Králíček, CSc.**

Informace o jednání se zástupcem firmy Brand Brothers o výsledcích výzkumu „Audit 2002“

V minulých dnech se v různých médiích (např. HN – 24. 3., LN – 4. 4., Prague Business Journal a dalších) objevila informace o výzkumu auditu prováděném firmou Brand Brothers. Dne 17. 4. 2003 jsem se sešel s panem Tomášem Papírníkem, zástupcem firmy Brand Brothers (Srbská 19, 612 00 Brno) – dále jen BB – za účelem objasnění podmínek, za kterých firma BB prováděla průzkum trhu v oblasti auditu a zda při tom nepřekročila některé podmínky stanovené příslušnou legislativou.

Podnět a pověření k setkání vzešel z jednání redakční rady o případném přetištění článku z Lidových novin, ve kterém byly prezentovány výsledky „výzkumu“ BB. Z jednání jsem získal následující informace:

1. BB prezentuje, že vyhodnotila více než 42 000 záznamů o auditech z let 1996 – 2002, z toho

více než 7000 záznamů údajně souvisí s rokem 2001, na nichž je provedena většina závěrů. Informace čerpala údajně z veřejně dostupných zdrojů.

2. BB nabízí jako výstup z výzkumu 4 samostatné studie:

- a) Výzkum trhu
- b) Trendy v roce 2002 a předchozích 6 letech
- c) Detailní průzkum konkurence
- d) Manažerské resumé

3. Z dalších informací p. Papírníka vyplývá, že datová základna je velmi nesourodá, nezahrnuje velké a významné finanční instituce, neziskový sektor a další subjekty. Naopak mixuje audity ročních účetních závěrek s audity mimořádných a mezitímních závěrek.

4. Při konstrukci závěrů vychází BB prioritně z počtu vykonaných auditů a pouze částečně z velikosti

firem (obratu), které jsou stanoveny formou nepříliš vhodně zvolených pásem (např. vzhledem k zákonným limitům).

5. U auditů, kde BB neměla v hodnoceném roce údaje o auditorovi k dispozici, vychází pravděpodobně automaticky z údajů v minulých letech. Příklad uveřejněný v nabídce BB obsahuje více než 50 % takových „pravděpodobných klientů“ představeného auditora.

6. BB nabízí výsledky výzkumu různým subjektům zejména na trhu auditorských a poradenských firem. V nabídce prezentuje obchodní podmínky prodeje. Na ústní dotaz, zda může stejnou nabídku předložit KA ČR, odpověděl zástupce BB, že **KA ČR nechtějí výsledky** prodat, nebo alespoň ne za stejných podmínek.

Závěry:

1. Domnívám se, že výzkum BB podává s velkou pravděpodobností zkreslené a zavádějící informace o trhu auditu v ČR.
2. Za nereseriozní přístup firmy BB považují, že veřejně prezentuje závěry, aniž informuje o výchozích a limitujících faktorech výzkumu.
3. Rovněž vytváření jakéhosi pořadí auditorických firem bez zahrnutí významné části trhu (finančních a veřejných institucí) je velmi zavádějící.
4. Za vrcholně nereseriozní a velmi zavádějící považují rozšiřování a komentování informací o vývoji „nepříznivých“ výroků auditorů (viz další informace v tisku - HN, Ekonom), což u neprofesionálních uživatelů výzkumu a čtenářů přímo i nepřímo vzbuzuje dojem o „změkčování“ auditu a zhoršování jeho kvality, aniž je k takovým závěrům důvod.
5. Určitou informační využitelnost má podle mého názoru pro jednotlivé firmy a pro kontrolní činnost DR studie „Detailní průzkum konkurence“ a s velkými výhradami také studie „Výzkum trhu“. Cena, za níž BB výstupy nabízí, však podle mého názoru neodpovídá hodnotě, kterou výstupy mají. Navíc většinu informací lze získat prostřednictvím veřejně dostupných databází. Potom ovšem je hodnota výstupů BB hodnotou určitého cíle něho zpracování.

Musím konstatovat, že rozhodnutí, zda koupit či nekoupit uvedené výstupy musí udělat každý sám. Protože však rada komory obdržela upozornění od těch, kteří již koupili studii „Detailní průzkum konkurence“, že obsahuje nesprávné informace, vyzýváme další auditory, kteří udělali nebo udělají obdobnou zkušenost, aby o tom informovali radu prostřednictvím úřadu komory. Je účelné v této věci zvolit takový způsob, který

není v rozporu s obchodním vztahem k BB. Rada na některém z příštích zasedání vyhodnotí, zda a nakolik uveřejněné informace zkreslují pohled veřejnosti na naši profesi a příjemek adekvátní rozhodnutí o dalším postupu vůči BB.

Ing. Karel Hampl
člen Rady KA ČR,
předseda výboru
pro informační politiku

VZDĚLÁVÁNÍ

Jak jsme již avizovali, v tomto čísle časopisu najdete na obvyklém místě – viz zadní obálka – zbývající nabídku vzdělávacích akcí 1. pololetí 2003 a navíc samostatnou vložku s nabídkou vzdělávacích akcí na 2. pololetí 2003.

Věříme, že vás zaujme, snažili jsme se zejména o kompletní přípravu třídních seminářů, které pořádáme opět celkem ve čtyřech samostatných termínech, a to dvakrát v Praze, jedenkrát v Brně a jedenkrát – se sportovním zaměřením – na Českomoravské vysočině v hotelu Skalský dvůr v Bystřici nad Pernštejnem. Vzhledem ke klimatickým podmínkám je tento třídní seminář zařazen jako první v zářijovém termínu, počasí je pochopitelně objednáno výborné a sportov-

ní zázemí – s využitím jednoho volného odpoledne – je bohaté. Vzhledem k tomu, že zahájení tohoto semináře je již v pondělí ráno, je možný příjezd již předcházející večer – příslušné rezervace noclehů jsou zajištěny.

Obsah třídních seminářů je připraven tradičně se zaměřením na právní, účetní a auditorickou problematiku.

- 1) **Právní část:** tentokrát je zaměřena na problematiku trestní odpovědnosti auditorů s názvem: „Úskalí auditorické činnosti ve vztahu k uplatňování trestního práva dle aktuální legislativy v roce 2003“. Přednášejícím bude doc. JUDr. Pavel Šámal z Nejvyššího soudu v Brně.
- 2) **Účetní část:** Jejím gestorem a jedním z lektorů je ing. Rostislav

Kuneš. Obsahem bude v obecně rovině vývoj účetní legislativy v roce 2003/2004, praktické přístupy k aplikaci prováděcích vyhlášek k zákonu o účetnictví (v úpravě platné pro účetní období 2003). V konkrétní rovině budou probírány specifické problémy goodwillu, oceňovacích rozdílů k nabytému majetku a cenným papírům, složitější otázky odložené daně atd. Účetní problematice je věnován celý jeden den semináře.

- 3) **Auditorská část:** Jejím gestorem jsou ing. Šrámek (předseda výboru pro auditorické směrnice) a mgr. Stárková – členka výboru pro KPV. V první části budou na programu spis auditora a jeho obsahová náplň, výběr vzorků, včetně konkrétních případů vyplývajících

z nedostatků zjišťovaných v praxi dozorčí komisí při dohlídkách u auditorů. V druhé části bude následovat praktická aplikace vybraných auditorských směrnic včetně informace o rozhodnutí Rady KA ČR ve vztahu k dalším překladům mezinárodních auditorských standardů vydaných IFAC. Samostatným tématem bude **Etický kodex**, který by měl být předložen podzimnímu sněmu KA ČR. Touto tematikou chceme připomenout obsah tohoto významného dokumentu a formou diskuse přispět k ujasnění některých ožehavých ustanovení, které určitě budou dělat problémy v budoucnu. Předmětem diskuse bude výchozí materiál, který zpracovává a pro sněm připravuje výbor pro otázky profese a etiku vedený ing. Brumovským. Přednášejícím bude ing. Šobotník, člen tohoto výboru a zástupce KA ČR v příslušné mezinárodní komisi pro otázky etiky. Předpokládáme účast i vybraných členů Rady KA ČR.

K jednotlivým částem bude pro účastníky připraven podrobný písemný materiál, sledujte proto termíny a včas zvolte vhodný, abychom nemuseli na poslední chvíli odmítat pozdní zájemce, pro které již nebude stačit kapacita přípravných místností.

Ve zbývajících částech nabídky se jedná o **jednodenní semináře**, jejichž výčet nepovažujeme v tomto okamžiku za úplný. Zveřejňujeme proto jen ty, které jsou závazně zajištěny – předpokládáme, že bude nutno aktuálně reagovat – podle stavu připravované účetní a daňové legislativy – na no-

věly příslušných zákonů (zákona o účetnictví a jeho prováděcích vyhlášek, zákona o daních z příjmů, zákona o DPH, daňového řádu aj.). To co se nepodaří stihnout do konce roku, bude připraveno ihned na začátku roku následujícího. Sem zařadíme i konsolidaci účetní závěrky, pokračování cyklu IAS/IFRS/českých účetních standardů apod.

Nedílnou součástí naší nabídky tvoří i **cyklus klubových večerů**, které organizujeme tradičně v Praze a Brně – těší nás zvyšující se návštěvnost klubových večerů v Olomouci a hlavně v Ostravě. Sledujte proto termíny a vyhledejte vhodné téma. Pro event. další místa klubových večerů jsme nenašli potřebnou odezvu a zájem ze strany auditorů (např. Liberec), proto o rozšiřování jejich počtu zatím neuvažujeme.

Ti zájemci, kteří se věnují problematice veřejného sektoru najdou další nabídku – týkající se **auditu územně-samosprávných celků** – tentokrát dvoudenního semináře ve dnech 1. – 2. 10. 2003. Touto nabídkou splňujeme náš slib, že se budeme záležitostí auditu veřejného sektoru věnovat ve větším rozsahu.

Poslední zmínku zasluhuje zařazení **nového cyklu odborných jazykových kurzů** – angličtina Praha/němčina Brno, jejichž nabídku jste našli (jako výsledek spolupráce mezi KA ČR a KDP) v minulém čísle časopisu. V současné době, kdy je psán tento příspěvek, je již **kapacita kurzu angličtina zcela naplněna** a s ohledem na další přicházející přihlášky připravujeme další kurzy. V uvedeném termínu proto můžeme uspokojit pouze ty první zájemce, kteří se přihlásili včas (vzhledem k charakteru kurzu je kapacita omezena).

Těší nás váš zájem o tyto kurzy a pokusíme se uspokojit všechny zájemce – sledujte další informace.

V souvislosti s 10. výročím vzniku Komory auditorů ČR chystá Rada KA ČR při příležitosti podzimního sněmu komory **dvoudenní seminář na téma Perspektivy účetnictví a auditu po vstupu do EU**. Tento se bude konat ve dnech 26. – 27. 11. 2003 v Praze. V rámci propagace konference (tato bude určena i pro neauditorskou odbornou veřejnost) se připravuje vydání samostatné tematické přílohy HN (předpoklad zveřejnění 23. 10. 2003). Vzhledem k těmto blížícím se neopakovatelným okamžikům v dosavadní historii ČR velmi doporučujeme účast na odborném semináři – vždyť se jedná i o budoucnost auditorské profese. Sledujte proto další informace o průběhu oslav 10. výročí KA ČR, jejímž vyvrcholením bude sněm komory s datem konání 28. 11. 2003 v Praze.

Vážení kolegové,

ubezpečujeme vás, že jsme připravili obsahového zaměření naší nabídky na 2. pololetí 2003 věnovali vysokou pozornost a vzali jsme v úvahu i náměty a připomínky, které získáváme z vašich hodnocení – formulářů, které vyplňujete při každém semináři KA ČR. Rovněž tak individuálně reagujeme na vaše připomínky k lektorům, popř. prostředí, na které ve svých podnětech poukázujete. Věříme, že budete s naší nabídkou spokojeni a rádi uvítáme další podněty, event. náměty na doplnění výčtu vzdělávacích akcí v průběhu letošního roku.

Ing. Jiří Vrba

předseda výboru pro kontinuální profesní vzdělávání

DISKUSNÍ OKÉNKO

Rádi bychom požádali naše auditory, aby do úřadu komory zaslali v obecné podobě popis složitějších situací ze své auditorské praxe, které by sloužily jako podklad pro vypracování případových studií pro semináře. Naši i zahraniční lektoři by na nich demonstrovali správné postupy podle mezinárodních auditorských směrnic a auditóři by pak měli možnost porovnat nejen své vlastní postupy ve stejných či podobných situacích, ale i postupy podle našich národních auditorských směrnic, které jsou přizpůsobeny tuzemské legislativě a v některých bodech se od mezinárodních směrnic odlišují.

Začínající auditóři a asistenti by pak měli možnost se praktickou formou seznámit s aplikací auditorských směrnic v praxi. Zahraniční organizace CNCC z Francie a Partners for Financial Stability z USA již přislíbily metodickou i finanční podporu tomuto projektu.

Ing. Eva Rokosová
Úřad KA ČR

Dotazy a náměty zasílejte e-mailem na adresu kacr@kacr.cz nebo na faxové číslo 224 211 905 do úřadu KA ČR.

VÝBOR PRO AUDITORSKÉ SMĚRNICE

Členové výboru se na svém zasedání dne 12. května 2003 zabývali:

- projektem postupného přechodu na mezinárodní auditorské standardy;
- otázkou, zda je možné, aby auditor ve výroku dal dvě výhrady – ano, záleží na posouzení;
- neplněním povinnosti zveřejnění účetní závěrky a dospěli k tomuto stanovisku: *Auditor by měl postupovat stejně jako v případě zjištění, že podnik nesplnil jakoukoli jinou sankcionovanou povinnost, tj. auditor zváží okolnosti a pokud dojde k názoru, že hrozí sankce, reaguje na tuto skutečnost ve svém výroku;*
- diskusí k četným dotazům „podle jaké směrnice postupovat při ověření mezitímní účetní závěrky“. Z jednání vyplynulo postupovat podle všech souvisejících směrnic, zejména pak AS č. 3; zprávu podle AS 3 modifikovat;
- problematikou dvou odlišných výroků;
- prvním návrhem české verze ISA 402 – „Zvažované skutečnosti týkající se auditu subjektů používajících služeb servisních organizací“;
- spoluprací s Výborem pro vzdělávání v oblasti školení auditorských směrnic a technik.

VÝBOR PRO METODIKU

Zasedání Výboru pro metodiku, které se konalo dne 13. května 2003, se věnovalo:

- otázce účetní závěrky ve zjednodušeném nebo plném rozsahu;
- ustanovení § 54 odst. 2 vyhlášky č. 500/2002 Sb. – oceňování při přeměnách společností a družstev;
- označování údajů v rozvaze a ve výkazu zisku a ztráty;
- pokračování v projednávání otázek týkajících se odložené daně (K této problematice naleznete v tomto čísle časopisu v rubrice „Diskuse“ článek ing. Kroupové, členky výboru);
- informování o názorech na systém účetnictví malých a středních podniků, o kterém se diskutuje v Evropě i celosvětově.

Alena Švejdová, DiS.
referát metodiky

VÝBOR PRO INFORMAČNÍ POLITIKU

Výbor na svém zasedání dne 14. dubna 2003 projednal mimo jiné následující body:

- Na zasedání Redakční rady časopisu Auditor byla předložena prezentace průzkumu trhu v oblasti auditu od brněnské firmy Brand Brothers. Vzhledem k nejasnostem ohledně kritérií, za kterých firma výzkum prováděla, se Výbor pro informační politiku spolu s Redakční radou rozhodl průzkum nezveřejňovat a nejdříve zkontaktovat zmíněnou firmu a získat potřebné doplňující informace. O výsledcích informujeme auditory v tomto čísle časopisu Auditor.
- Firma ASPI vypracovala nabídku svých zlevněných služeb a dalších výhod pro členy KA ČR a zároveň připravila smlouvu o spolupráci mezi ASPI a KA ČR. Po úpravách a připomínkách ze strany KA ČR se předpokládá navázání spolupráce a zveřejnění nabídky firmy ASPI v některém z následujících čísel časopisu Auditor.

- Firma GRAND předložila KA ČR svůj návrh slev a zvýhodnění na jejich softwarový produkt EPIS. Členové výboru se shodli na tom, že před zveřejněním nabídky by bylo vhodné uzavřít s firmou smlouvu o spolupráci a proto bude společnosti GRAND tento návrh předložen.
- Firma DATEV předložila na dubnové zasedání Rady KA ČR již 3. verzi nabídky na vzájemnou spolupráci při vývoji specializovaných programů pro auditory v ČR mezi KA ČR a firmou DATEV, která byla opět přizpůsobena a upravena dle požadavků KA ČR. Výbor na základě rozhodnutí KA ČR požádá firmu DATEV o konkrétní vypracování smlouvy o spolupráci, kterou bude mít KA ČR možnost připomínkovat a upravit v ní nevyhovující a nevýhodné náležitosti, které se objevují v nabídce na spolupráci.

Hana Bečvářová
referát pro vnější vztahy

VÝBOR PRO VEŘEJNÝ SEKTOR

Výbor na svém posledním zasedání, které se konalo 28. dubna t.r., znovu projednával otázku týkající se mezinárodních účetních standardů pro veřejný sektor (IPSAs), a to jejich překlad a distribuci. Na základě rozhodnutí rady oslovil úřad organizaci IFAC se žádostí o poskytnutí informace, co je potřeba k udělení souhlasu s překladem/ distribucí standardů.

Další body jednání:

- rozhodnutí členů výboru zahájit přípravu na zpracování metodické pomůcky pro přezkum hospodaření územních samosprávných celků;
- informace o konání Legislativní rady vlády, které se zúčastní zástupce komory, a jejímž hlavním bodem programu je projednávání návrhu novely zákona o účetnictví;
- problematika účtování přijatých záloh u územních samosprávných celků - obcí; dotaz KA ČR i odpověď MF naleznete v některém z příštích čísel časopisu Auditor;
- diskuse k osnově a tématům říjnového semináře.

Na příští zasedání výboru je k diskusi týkající se problematiky přezkumu hospodaření pozván zástupce MF ČR. O výsledku jednání vás budeme informovat.

Alena Švejdová, DiS.
referát metodiky

VÝBOR PRO AUDITORSKÉ ZKOUŠKY

Duben

Hlavním bodem programu zasedání výboru pro auditorské zkoušky dne 8. dubna 2003 bylo obsahové projednání dílčí písemné části auditorské zkoušky Účetnictví. Při analýze výbor vycházel zejména z porovnání obsahu a struktury znalostí ke zkoušce, které v současné době vyžaduje KA ČR, s požadavky stanovenými směrnicí Organizace spojených národů pro vzdělání profesionálních účetních. Výbor se na základě diskuse rozhodl doplnit obecný koncept, který v požadavcích směrnice není uveden, a zároveň doporučil garantovi zkoušky se při aktualizaci sborníku:

- více zaměřit na světový kontext účetního zobrazení, a to včetně variantního zobrazení některých hospodářských transakcí,

- zaměřit především na účetnictví ve vztahu k podnikové sféře, avšak částečně ponechat ostatní sektory (pojišťovny, banky apod.), které nadále zůstanou v osnovách pro ústní auditorské zkoušky,
- manažerské účetnictví ponechat v současné době jako součást zkoušky účetnictví (zaměřit se především na oceňování nedokončené výroby, polotovary, výrobků a dalších aktivovaných produktů podnikové činnosti); v návrhu společného vědomostního základu certifikovaných účetních a auditorů by však v budoucnu manažerské účetnictví mělo tvořit samostatnou zkoušku,
- vytvořit test tak, aby nebyl řešen pouze formou „ANO - NE“, ale aby zároveň obsahoval otázky, které vyžadují aktivní odpovědi.

Výbor byl dále informován, že Rada KA ČR vzala na vědomí materiál – Návrh č. 3 Společného vědomostního základu certifikovaných účetních a auditorů. Rada projevila pouze nesouhlas s uznáváním zkoušek, vykonaných mimo KA ČR, a poukázala na problém týkající se finanční stránky, který by měl být částečně řešen prostřednictvím připravované novely zákona o auditorech.

Výbor byl rovněž seznámen s výsledky dílčí písemné auditorské zkoušky Informační systémy, matematicko – statistické metody, která proběhla dne 15. března 2003 a kde z celkového počtu 30 uchazečů jich vyhovělo 26 (87 %) a nevyhovělo 4 (13 %). Zároveň jmenoval komisi pro dílčí písemnou část auditorské zkoušky Auditing, která proběhla dne 12. dubna 2003.

Výbor byl také informován o průběhu seminářů před vstupem do profese – Auditingu, Informačních technologií a statistiky a Podnikových financí. Průběh a zajištění seminářů bylo hodnoceno převážně kladně.

Dalším bodem programu bylo schválení okruhu otázek k ústní auditorské zkoušce, která proběhne ve dnech 17. – 19. června 2003. Tento okruh otázek je k dispozici všem uchazečům, kteří se k ústní zkoušce chystají.

Květen

Hlavním bodem programu zasedání výboru pro auditorské zkoušky dne 6. května 2003 bylo projednání obsahu a struktury dílčí písemné části auditorské zkoušky Auditing. Při analýze výbor vycházel zejména z porovnání obsahu a struktury znalostí ke zkoušce, které v současné době vyžaduje KA ČR, s požadavky stanovenými směrnicí Organizace spojených národů pro vzdělání profesionálních účetních.

Výbor se na základě diskuse rozhodl:

- snížit rozsah testové části zkoušky, a to ze současných 75 testových otázek na 50 s tím, že způsob bodování testu zůstane zachován a k dispozici nebudou žádné pomůcky,
- rozšířit strukturu zkoušky o další část, která by byla zaměřena na metody a techniky auditu; při řešení této části nebudou rovněž k dispozici žádné pomůcky, a
- zúžit rozsah věnovaný případovým studiím; tato část zkoušky by byla řešena, obdobně jako v současné době, s využitím všech pomůcek – obecně závazných právních předpisů a vnitřních předpisů KA ČR.

Výbor pověřil garanta této zkoušky zapracováním výše uvedených změn do Sborníku materiálů k auditorské zkoušce.

Výbor byl dále seznámen s průběhem a výsledky dílčí písemné auditorské zkoušky Auditing, která proběhla dne 12. dubna 2003 a kde z celkového počtu 32 uchazečů jich

vyhovělo 31 (97 %) a nevyhověl 1 (3 %). Zároveň jmenoval komisi pro dílčí písemnou část auditorských zkoušek Makroekonomie – mikroekonomie, která proběhne dne 17. května 2003, a Účetnictví, která proběhne dne 31. května 2003.

Šárka Budilová

referát pro auditorské zkoušky

DOZORČÍ KOMISE

Dozorčí komise KA ČR (DK) na řádných zasedáních ve dnech 27. března a 24. dubna 2003:

Projednala:

- Závěry plánovaných dohlídek u sedmi auditorských společností a u jednoho auditora, které odhalily nejen dílčí a jednotlivé nedostatky v dokumentaci výsledků auditů účetních závěrek ve spisech auditora a ve výkonu dalších aktivit auditorů vedle poskytování auditorských služeb, ale i v plnění evidenční povinnosti auditorů a auditorských společností vůči komoře.
- Zprávu o kontrole hospodaření a ostatních činností komory, a písemné stanovisko k výsledku, bez zásadních připomínek.
- Zprávu o výsledku dohledu provedeném u auditorské společnosti a rozhodla uzavřít výsledky dohledu na úrovni DK.
- Informace o dílčím výsledku z průběhu šetření dvou podání, jmenovitě podnětu z regionálního tisku na podezření z porušení povinností uložených § 3 odst. 1 písm. e) zákona č. 254/2000 Sb., a došlé stížnosti s podezřením na nedodržení ustanovení AS č. 54 – Ověření zprávy o vztazích mezi propojenými osobami auditorem. S využitím právního výkladu k předmětné problematice rozhodla v obou případech o předání kauzy k uzavření v KK.

Zabývala se:

- Výsledky individuálních pohovorů s potencionálními zájemci o pozici inspektora kvality v týmu dohledu a odsouhlasila zapojení tří vybraných inspektorů kvality po předchozí praktické instruktáži do konkrétní kontrolní akce pod dozorem člena DK.
- Podnětem člena DK na provedení mimořádné dohlídky u auditora v souvislosti s vyřizováním adresné stížnosti spojené s ověřením zprávy o vztazích mezi propojenými osobami jiným auditorem.
- Podnětem z monitoringu tisku na důvodné podezření z porušení Etického kodexu KA ČR konkrétním auditorem v souvislosti s poskytnutými auditorskými službami. DK si vyžádala písemné stanovisko od auditora a zároveň rozhodla provést u dotčeného auditora mimořádný dohled.
- Využitím seznamu auditorů, kteří k 10. 4. 2003 opakovaně nezaslali Institutu vzdělávání KA ČR evidenční záznamy účasti na profesním vzdělávání, a to za léta 2001 a 2002. DK rozhodla zúročit zmíněný dokument při výběru objektů dohledu do plánu dohlídek na příští období.
- Žádostí Výboru pro otázky profese a etiku o prošetření podnětu, který komora obdržela od tajemníka České advokátní komory, který upozorňuje na inzerci auditorských služeb společností, která není zapsána v seznamu auditorských společností vedených komorou.

Ing. Rudolf Gebauer

referát dohledu KA ČR

Mezitímní účetní závěrka v právních předpisech

Pro orientaci předkládáme auditorům přehled předpisů upravujících mezitímní účetní závěrku. Problematikou mezitímních účetních závěrek se zabývá poměrně rozsáhlý článek v rubrice Diskuse. -rr-

- Přehled účetních závěrek dle **zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví** v platném znění

Účetní závěrky	Provedení inventarizace	Okamžik sestavení účetní závěrky
1. Řádná účetní závěrka (§ 19 odst. 1)	Účetní jednotka provede inventarizaci majetku a závazků v souladu s §§ 6, 29 a 30	K poslednímu dni účetního období v souladu s § 17 odst. 3 a 4; z uzavřených účetních knih
2. Mimořádná účetní závěrka (§ 19 odst. 1)		V ostatních případech podle § 17 odst. 3, 4, 5 a 6; z uzavřených účetních knih
3. Mezitímní účetní závěrka (§ 19 odst. 3)	Účetní jednotka provede inventarizaci jen pro účely vyjádření ocenění podle § 25 odst. 2	Na základě požadavků zvláštních právních předpisů; sestavuje se v průběhu účetního období i k jinému okamžiku než ke konci rozvahového dne; neuzavírají se účetní knihy

Sestavování a zveřejňování mezitímní účetní závěrky

- **Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník**

- Obchodní rejstřík
§ 27a odst. 2 písm. c)
- **mezitímní účetní závěrka**, pokud její sestavení vyžaduje tento zákon, je zveřejněna ve sbírce listin, která je součástí obchodního rejstříku
- Podíl
§ 61 odst. 2
- výše vypořádacího podílu – ve stanovených případech se stanoví podle **mezitímní účetní závěrky**
- Zrušení a zánik společnosti
§ 68 odst. 9
- **mezitímní účetní závěrka** se sestavuje, jestliže bylo rozhodnutí o vstupu do likvidace zrušeno, a to ke dni účinnosti tohoto rozhodnutí
- Přeměny společnosti
 - a) Změna právní formy
§ 69d odst. 6
- společnost je povinna vyhotovit ke dni zpracování změny právní formy **mezitímní účetní závěrku**, není-li den zpracování změny právní formy rozvahovým dnem podle zvláštního právního předpisu. **Mezitímní**, řádná nebo mimořádná **účetní závěrka** sestavená ke dni zpracování změny právní formy **musí být ověřena auditorem, pokud ověření účetní závěrky auditorem vyžaduje zvláštní právní předpis**, a schválena valnou hromadou, která bude schvalovat rozhodnutí o změně právní formy, jinak všemi společníky.
§ 69d odst. 7
„Společnost, jež mění svou právní formu, sestavuje konečnou účetní závěrku jako řádnou nebo mimořádnou účetní závěrku ke dni předcházejícímu den zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku a zahajovací rozvalu ke dni tohoto zápisu. Konečná závěrka musí být ověřena auditorem. Povinnost sestavit konečnou účetní závěrku podle první věty má pouze veřejná obchodní společnost a dále společnost či družstva, které při změně právní formy podávají daňové přiznání podle zvláštního právního předpisu. V ostatních případech se sestavuje pouze **mezitímní účetní závěrka** ke dni předcházejícímu den zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku. Při změně právní formy na akciovou společnost, společnost s ručením omezeným nebo družstvo musí být **mezitímní účetní závěrka ověřena auditorem**“
§ 69d odst. 9
„Jestliže vlastní kapitál akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným nebo družstva po změně právní formy nedosáhne výše základního kapitálu v zahajovací rozvaze sestavené ke dni zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku, jsou společníci nebo členové povinni doplatit rozdíl v penězích bez zbytečného odkladu po zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku společně a nerozdílně. V případě, že společnost nebo družstvo nesestavuje zahajovací rozvalu, je pro účely povinnosti stanovené v první větě rozhodující výše vlastního kapitálu vyplývající z **mezitímní účetní závěrky** sestavené podle odstavce 7. Mezi sebou se vypořádají podle poměru, v jakém se podílí jmenovitá hodnota jejich akcií nebo výše vkladů do základního kapitálu na základním kapitálu společnosti před změnou právní formy.“
 - b) Zápis změny právní formy do obchodního rejstříku
§ 69e písm. e)
- **mezitímní účetní závěrka** se přikládá k návrhu na zápis změny právní formy do OR **včetně zprávy auditora, je-li takové ověření předepsáno**
- Zvýšení základního kapitálu
§ 144, § 208 odst. 1, 5
- valná hromada může rozhodnout o zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů vykázaných v řádné, mimořádné nebo **mezitímní účetní závěrce**

- po schválení **meztímní účetní závěrky** může rozhodnout, že použije čistého zisku po provedení přidělu do rezervního fondu,... předpokladem zvýšení základního kapitálu je, že **meztímní účetní závěrka** byla **ověřena auditorem**
 - Informace o sloučení, Valná hromada nástupnické společnosti o sloučení, Zápis sloučení do OR
§ 220d, § 220e, § 220i
 - **meztímní účetní závěrka** a **zpráva auditora o jejím ověření**, byla-li konečná účetní závěrka sestavena z údajů ke dni, od něhož ke dni vyhotovení návrhu smlouvy o fúzi uběhlo podle § 220a odst. 1 více než šest měsíců, musí být k nahlédnutí pro akcionáře alespoň jeden měsíc před stanoveným datem konání valné hromady
 - usnesení valné hromady musí obsahovat schválení konečné, popřípadě **meztímní účetní závěrky**
 - k návrhu na zápis sloučení se přikládají konečné, popřípadě **meztímní účetní závěrky** zúčastněných společností
- další předpisy, ve kterých jsou ustanovení týkající se meztímní účetní závěrky:**
- **Vyhláška MF č. 64/2003 o kapitálové přiměřenosti obchodníka s cennými papíry, který není bankou nebo pobočkou zahraniční banky, na individuálním základě**
(§ 2 odst. 1; § 7)
 - **Vyhláška ČNB č. 333/2002, kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládacích osob na konsolidovaném základě**
(§ 2, § 12)
 - **Vyhláška MF č. 82/2001, kterou se stanoví minimální náležitost prospektu cenného papíru a užšího prospektu cenného papíru**
(§ 9 odst. 7, 8; § 12, § 20)
 - **Vyhláška MF č. 500/2002 pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví**
(§ 60 odst. 1)
 - **Vyhláška MF č. 501/2002 pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi**
(§ 68 odst. 1, § 70 odst. 6, § 80 odst. 6)
 - **Vyhláška MF č. 504/2002 pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví**
(§ 42 odst. 6)
 - **Opatření MF č. 282/113 410/2001, kterým se stanoví postupy pro provedení konsolidace účetních závěrek, uspořádání a obsahové vymezení položek konsolidované účetní závěrky a rozsah údajů ke zveřejnění pro banky a některé finanční instituce**
(Čl. VI)
 - **Opatření MF č. 281/89 755/2001, který se stanoví některé postupy při konkursu a vyrovnání**
(Čl. I odst. 1, Čl. II, odst. 2, Čl. III odst. 7)
 - **Opatření MF č. 281/97 417/2001, kterým se stanoví obsah účetní závěrky pro podnikatele**
(Čl. I odst. 6)
 - **Metodická pomoc MŠMT č. 23 620/2002–60 školám, předškolním zařízením a školským zařízením zřizovaným obcí při přechodu na právní subjektivitu**

Alena Švejdová, Dis.
referát metodiky KA ČR

DOTAZY A ODPOVĚDI

K účtování o odložené dani

Dotaz:

Prosím o sdělení stanoviska, jak přistoupit k posouzení účtování o odložené dani u auditovaného klienta:

Klient vykazuje k 31. 12. 2002 tyto dočasné rozdíly a z nich plynoucí hodnoty odložené daně:

Odpisy

- 1 642 tis. Kč závazek

Neuplatněné daňové ztráty

+ 1 283 tis. Kč pohledávka

Celkem odložená daň

- 359 tis. Kč závazek

Účetní jednotka posoudila, že celkový odložený závazek je nevýznamný, rozhodla, že o něm neúčtuje a uvedla tuto skutečnost v příloze. Ani v předchozích letech o odložené

dani neúčtovala. Při auditu jsem vyjádřil svůj názor, že o odloženém závazku mělo být účtováno a to ve výši 1642 tis. Kč. Pohledávka je však vzhledem ke konkrétní situaci sporná a její účtování proto naopak nedoporučuji vůbec. Účetní jednotka zastává názor, že je třeba posuzovat až výsledný rozdíl a je ochotna zaúčtovat závazek ve výši 359 tis. Kč.

Dle mého názoru je třeba jednotlivé rozdíly nejprve posoudit a pak teprve sečíst a souhrnně zaúčtovat závazek, korigovaný o ty pohledávky, které uznám. V opačném případě, posuzuji-li teprve výsledný rozdíl, de facto uznám všechny pohledávky, které jsou v něm započteny. Pokud by například pohledávky převýšily záva-

zek, podle klientovy filosofie by se o pohledávce neúčtovalo a významný závazek by nebyl zaúčtován proto, že je kompenzován problematickými pohledávkami. Proti kompenzovanému souhrnnému zaúčtování (po posouzení jednotlivých rozdílů) pochopitelně nic nenamítám.

Nesouhlasím příliš také s tím, že účetní jednotka rozhodla neúčtovat operaci z důvodu nevýznamnosti. Jsem názoru, že má povinnost účtovat o všech skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví. Od toho pochopitelně odlišuji právo auditora posoudit zjištěnou nesprávnost s ohledem na stanovenou hladinu významnosti pro potřebu vyjádření svého stanoviska a výroku. V daném případě

je závazek 359 tis. Kč pod hranici významnosti, závazek ve výši 1642 tis. je již na hranici významnosti. Audit dosud není ukončen.

Dotazy zní:

1. Posuzují se jednotlivé dočasné rozdílly a z nich plynoucí daň nebo se rozdílly nejprve sečtou a vyčíslí se pouze výsledná daň?

2. Může účetní jednotka rozhodnout, že o odložené dani, případně o jiné účetní operaci nebude účtovat proto, že danou částku nepovažuje za významnou?

Odpověď:

K formulovaným dotazům uvádím dále svůj názor, založený na dikci předpisů pro účetnictví účinných v roce 2002:

1. Účetní jednotka musí zjistit podle své konkrétní situace **všechny jednotlivé přechodné rozdílly**, které vznikají z rozdílného účetního a daňového pohledu na položky zachycené v účetnictví. U titulů pro odloženou daňovou pohledávku musí odpovědně zvážit a doložit (např. rozpočtem nebo finančním plánem pro budoucí období), zda je reálné, že dosáhne v nejbližším období (nejbližších obdobích) základu daně, proti němuž bude možno daňovou pohledávku uplatnit. Teprve na základě výše uvedeného, po vzájemném započtení odložených daňových závazků a případných odložených daňových pohledávek z jednotlivých titulů, se vyčíslí výsledná částka (závazek či pohledávka) pro účetní zápis o odložené dani na účtu 481 – Odložený daňový závazek a pohledávka. Zároveň v příloze k účetní zá-

věrci uvede detailní rozpis jednotlivých titulů závazků a pohledávek - viz Čl. IV odst. 1 opatření ministerstva financí, kterým se stanoví obsah účetní závěrky pro podnikatele (publikováno ve Finančním zpravodaji č. 1/1 v roce 2002 pod pořadovým číslem 1); zde případně podle významnosti.

2. Z výše uvedeného vyplývá, že účetní jednotka nemůže vytrdídit tituly pro vyúčtování výsledné částky odložené daně z hlediska významnosti. Pro kvalitu běžně vedeného účetnictví (účetních knih) je rozhodující ustanovení § 8 zákona o účetnictví, kde je definován mimo jiné i požadavek na úplnost účetnictví. Otázka významnosti se netýká běžně vedeného účetnictví - viz § 8, ale informací v účetní závěrce - viz § 19 odst. 6 zákona o účetnictví. Pro úplnost účetnictví je nutno dodržet i ustanovení Čl. X odst. 8 úvodních ustanovení postupů účto-

vání pro podnikatele ve znění platném pro rok 2002. Zde upozorňuji, že libovůle účetní jednotky by mohla vést k opačnému efektu při promítnutí odložené daně. Smyslem odložené daně je zrealitnit výsledek hospodaření běžného účetního období ve vztahu k budoucí pozici, resp. vývoji, z hlediska daňových povinností v budoucnu. Jedná se tedy o velice citlivý nástroj pro vyjádření kvality účetního výsledku hospodaření. Z této pozice nutno přistupovat k ověření odložené daně auditorem.

Zároveň Vám mohu sdělit, že s názory, které uvádíte ke svým dotazům zaslaným Úřadu KA ČR v zásadě souhlasím; pouze upozorňuji, že se od roku 2002 změnil nejen věcný přístup, ale i terminologie v oblasti odložené daně.

Ing. Eva Fišerová
metodický úsek Úřadu KA ČR

Příkazní smlouvy

Dotaz:

Dovolujeme si Vás požádat o stanovisko vztahující se na příkazní smlouvy. Vzhledem k tomu, že u aplikace uvedených smluv z hlediska požadavků daňových zákonů a živnostenského zákona jsme nedospěli k jednotnému názoru, prosíme Vás o specifikaci podmínek, které vyplnou auditorům z uzavření této smlouvy.

Jde zejména o otázku, jakým způsobem se příjem podle příkazní smlouvy musí danit, zda je potřeba vystavit fakturu a zda musí mít auditor, který podle příkazní smlouvy pro komoru dohodnutou činnost provádí, živnostenský list.

Odpověď:

Na základě Vašeho požadavku vyjadřuji níže svůj názor k jednotlivým otázkám:

1. Způsob zdanění příjmu podle příkazní smlouvy

Jestliže fyzická osoba provádí činnost na základě příkazní smlouvy (§ 724 a 732 občanského zákoníku), je jejím zdanitelným příjmem pouze odměna plynoucí z této smlouvy.

U příkazníka se příjem z příkazní smlouvy zahrnuje buď:

a) do příjmů ze závislé činnosti (§ 6 zákona) v případech, kdy při plnění činnosti podle těchto smluv

je povinen dbát příkazu plátce a pracovat podle jeho dispozic, nebo

- b) do příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (v našem případě § 7 odst. 1 písm. c) zákona). Pokud by příkazník neměl k provádění činnosti dekret auditora nebo živnostenské oprávnění a zařízení záležitosti podle uvedené smlouvy není závislou činností podle § 6 zákona, zahrnuje se dosažený příjem do příjmů z jiné samostatné výdělečné činnosti podle § 7 odst. 2 písm. b) zákona.
- c) Pokud by šlo o naprosto ojedinělý případ, pak by se u příkazníka

jednalo o příjem podle § 10 zákona.

Z výše uvedeného vyplývá, že je nutno zkoumat vždy každý případ samostatně a při zdanění přihlížet k vlastnímu obsahu smlouvy, nestaví vycházet jen z jejího názvu.

Doporučení: Dle výše uvedeného je na Vašem rozhodnutí, který způsob si

vyberete, všechny jsou v souladu se zákonem o dani z příjmů. Doporučuji volit první nebo druhou variantu, dle vlastního obsahu smlouvy a jejích četností u jednotlivých příkazníků.

2. Vystavení faktury

Pokud bude použita první varianta, faktura se nevystavuje. V případě druhé varianty záleží, zda se jedná o plátce daně z přidané hodnoty, který má povinnost vyhotovovat běžné daňové

doklady do 15 dnů od uskutečnění zdanitelného plnění. V případě třetí varianty není nutnost vystavovat fakturu.

3. Živnostenský list

Auditor nemusí mít pro dohodnutou činnost živnostenský list.

Ing. Eva Fišerová
metodický úsek Úřadu KA ČR

DISKUSE

Mezitimní účetní závěrka

Na základě dotazů auditorů ke kvalitě a náležitostem mezitimní účetní závěrky, jakož i k auditorským postupům, jsem se pokusila soustředit alespoň základní dostupná fakta, podle kterých by se mohl řídit auditor při ověřování této formy závěrky. Zároveň v některých případech vyjadřuji svůj názor a předpokládám, že najdu ohlas v diskusi k nim. Jelikož mezitimní účetní závěrka je institut uplatňovaný poměrně krátkou dobu a obsah pojmu „mezitimní účetní závěrka“ je formulován velmi stručně v zákonu o účetnictví především ve vazbě na obchodní právo, vyskytuje se celá řada nezhodných problémů a s tím i určitá nejistota jak na straně účetních jednotek, tak na straně auditorů.

Právní úprava

- **Novela obchodního zákoníku ve znění zákona č. 370/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001** přinesla formu účetní závěrky jako mezitimní účetní závěrku a uvádí ji v řadě souvislostí: ukládání tohoto dokumentu do sbírky listin, které jsou součástí obchodního rejstříku; sestavení mezitimní účetní závěrky, jestliže jde o informace k jinému datu, než je rozvahový den, např. ve stanovených případech při vyčíslení vypořádacího podílu nebo zvýšení základního kapitálu; sestavení mezitimní účetní závěrky ve vymezených případech v souvislosti s přeměnami společností a družstev.
- **V novele zákona o účetnictví ve znění zákona č. 492/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001** (tzv. malá novela) byl nově formulován § 19 a doplněn odst. 3, v němž se řeší i mezitimní účetní závěrka. Po tzv. velké novele zákona ve znění zákona č. 353/2001 Sb. s účinností

od 1. 1. 2002 zůstalo znění uvedeného odstavce 3 nezměněné, tj. platí i v roce 2003. Dále cituji:

„(3) V případech, kdy to vyžadují zvláštní právní předpisy, mohou účetní jednotky sestavit účetní závěrku v průběhu účetního období i k jinému okamžiku než ke konci rozvahového dne (dále jen „mezitimní účetní závěrka“). V případech sestavování mezitimní účetní závěrky účetní jednotky neuzavírají účetní knihy a provádějí inventarizaci jen pro účely vyjádření ocenění podle § 25 odst. 2; ostatní ustanovení tohoto zákona týkající se účetní závěrky platí obdobně.“

Ovšem velká novela zákona o účetnictví dále rozšířila ustanovení § 19, mimo jiné o požadavky na kvalitu informací v účetní závěrce. Zároveň byl doplněn odst. 10, z něhož vyplývá, že pod pojem účetní závěrka ve smyslu zákona o účetnictví se zahrnují řádná, mimořádná a mezitimní účetní závěrka.

Pro úplnost lze dodat, že vyhlášky ministerstva financí k provedení pří-

slušných ustanovení zákona o účetnictví se komplexně otázkami mezitimní účetní závěrky nezabývají. Některé z nich řeší pouze dílčí otázky.

Další předpisy požadují sestavení mezitimní účetní závěrky.

V rubrice Na pomoc auditorům v tomto čísle časopisu je uveden přehled předpisů, ve kterých jsou ustanovení k mezitimní účetní závěrce.

- **Zákon o auditorech** audit definuje ve vztahu k ověřování účetní závěrky a výroční zprávy; nezná pojem mezitimní účetní závěrka.

V souvislosti s mezitimní účetní závěrkou lze rozdělit problémy do těchto okruhů:

1. Složky mezitimní účetní závěrky a její zveřejňování.
2. Požadavky na kvalitu informací v mezitimní účetní závěrce.
3. Auditorské postupy.

Východisko pro řešení uvedených problémů vidím především ve výše citovaném odstavci 3 paragrafu 19 zákona o účetnictví, jakož i v navazujících ustanoveních tohoto zákona, ve

vazbě na předpisy, které povinnost sestavení mezitímní účetní závěrky v jednotlivých případech stanoví.

Složky mezitímní účetní závěrky a její zveřejňování

Obsah mezitímní účetní závěrky stanoví § 18 zákona o účetnictví v obecném pojetí účetní závěrky, aniž by se zvláště zmiňoval o mezitímní účetní závěrce.

Podle mého názoru mezitímní účetní závěrka účetních jednotek, které mají povinnost sestavovat účetní závěrku podle zákona o účetnictví v plném rozsahu, sestává z rozvahy, výkazu zisku a ztráty, přílohy, přehledu o peněžních tocích a z přehledu o změnách vlastního kapitálu.

Zatímco **zákon o účetnictví** v § 21a pojednává způsoby **zveřejňování** účetní závěrky obecně – toto ustanovení je zřejmě nutno chápat i v kontextu s koncem první věty odstavce 1 („nebo ty, kterým tuto povinnost stanoví zvláštní právní předpis“), **obchodní zákoník** v § 27a odst. 2 písm. c) výslovně stanoví ukládání mezitímní účetní závěrky do sbírky listin obchodního rejstříku v případech, kdy její sestavení vyžaduje obchodní zákoník.

Požadavky na kvalitu informací v mezitímní účetní závěrce

Při odpovědi na otázku ke kvalitě informací v mezitímní účetní závěrce je třeba vycházet především z výše citovaného ustanovení § 19 odst. 3 zákona o účetnictví, který řeší především otázku průkaznosti mezitímní účetní závěrky v návaznosti na inventarizace ve vztahu k promítnutí zásady opatrnosti podle § 25 odst. 2 téhož zákona. **Formulace „jen pro účely vyjádření ocenění“** podle zmíněného odstavce § 19 je poněkud zavádějící, neboť požadavky v § 19 jsou formulovány ve značně širší. Určité upřesnění je v § 26 odst. 3 zákona. Ze všech ustanovení však vyplývá, že za kvalitu mezitímní účetní závěrky odpovídá účetní jednotka, ve vztahu k účelu, pro který je zpracována. To platí i pro inventarizace prováděné v její souvislosti. Je zřejmé, že provádění inventarizací v rozsahu povinném pro řádnou a mimořádnou účetní závěrku i pro účely mezitímní účetní závěrky je poměrně náročné a nákladné a v praxi se zřejmě bude posuzovat i podle kvality vnitřního kontrolního systému účetní jednotky. Postupná novelizace předpisů

pro účetnictví v posledních letech nasvědčuje tomu, že v celé řadě případů předpisy stanoví především zásady pro vedení účetnictví, přičemž účetní jednotky odpovídají za naplnění zásad pro vedení účetnictví a sestavení účetní závěrky. Konkrétní postup při sestavení mezitímní účetní závěrky musí tedy zvolit ve své odpovědnosti účetní jednotka a také jej obhájit i ve vztahu k ověření její správnosti.

Uvedená obecná konstatování nejsou zdaleka dostačující pro jistotu, kterou by měl mít auditor při ověřování mezitímní účetní závěrky. Pokusím se tedy dále vyjádřit názor na dílčí otázky, jež odvozují především ze znění zákona o účetnictví, jejichž řešení má přímý vliv na kvalitu informací v mezitímní účetní závěrce.

- Posouzení rozsahu provedených inventarizací včetně zúčtování inventarizačních rozdílů bude záviset na individuálních podmínkách. Roli hrají především znalosti auditora o úrovni řízení včetně vnitřního kontrolního systému účetní jednotky, do kterého je třeba zahrnout odpovědnostní řád a vnitřní předpisy a účel sestavení účetní závěrky. V této souvislosti je třeba se rozhodovat i o inventarizaci majetku a zvlášť i o inventarizaci zásob z vlastní činnosti.
- Ke dni sestavení mezitímní účetní závěrky jsou náklady časově rozlišeny.
- Účetní odpisy ve výši odpovídající části účetního období musí být ke dni, k němuž se sestavuje mezitímní účetní závěrka zúčtovány.
- Opravné položky jsou vyjádřeny v aktuální výši ke dni sestavení účetní závěrky.
- Rovněž je nutno promítnout tvorbu účetních rezerv na rizika a ztráty ve výši odpovídající části účetního období. Tvorba rezervy na daň z příjmů by měla být rovněž promítnuta.
- Zákonné rezervy nutno vytvořit ve výši odpovídající části účetního období, a sice v návaznosti na zákonem stanovená pravidla pro jejich tvorbu, i když jsou pravidla formulována pro zdaňovací období.
- Do mezitímní účetní závěrky by měla být promítnuta i odložená daň. V negativním případě nutno komentovat v příloze.
- § 24 odst. 4 písm. b) zákona o účetnictví stanoví ocenění příslušných složek majetku a závazků vyjádřených v cizí měně, vymezených

v § 4 odst. 6, přepočtem podle kurzu České národní banky k datu, k němuž se sestavuje mezitímní účetní závěrka, tj. zúčtování nerealizovaných kurzových

- § 24 odst. 2 písm. b) zákona o účetnictví stanoví k datu, k němuž se sestavuje mezitímní účetní závěrka, ocenění majetku a závazků způsoby podle § 27.

Na některé dílčí problémy uvedené výše reagují vyhlášky k zákonu o účetnictví a opatření ministerstva financí k postupům účtování vybraných skupin subjektů – viz rubrika Na pomoc auditorům v tomto čísle časopisu.

Poměrně velkou váhu přičítám i informacím v příloze k mezitímní účetní závěrce. Nelze pominout ani požadavek na informace o významných událostech, k nimž došlo v účetní jednotce od data určeného pro sestavení mezitímní účetní závěrky do okamžiku jejího sestavení. To zákon o účetnictví nestanoví, avšak v praxi může jít o důležité skutečnosti.

Požadavky na kvalitu účetní závěrky v § 19 odst. 6 zákona o účetnictví je nutno podle mého názoru aplikovat i na mezitímní účetní závěrku. Samostatným problémem je i **srovnatelnost informací**, kterou se pro případ mezitímní účetní závěrky účetní předpisy speciálně nezabývají. Určitým vodítkem snad může být ustanovení § 4 odst. 5 a odst. 7 vyhlášky č. 500/2002 Sb., resp. analogických ustanovení v dalších vyhláškách, pokud jsou v nich obsažena.

Navrhuji v těchto případech výrazně **v záhlaví výkazů uvést**, že se jedná o mezitímní účetní závěrku a zároveň přesně vymezit dobu části účetního období, pro které je tato závěrka sestavena. **V rozvaze** ve sloupci pro údaje za minulé účetní období uvést konečné zůstatky netto za bezprostředně předcházející minulé účetní období. Pokud jde o údaje za minulé období **ve výkazu zisku a ztráty**, je zřejmě možno volit jedno z těchto řešení:

- a) uvést informace za srovnatelné časové období, tj. za část minulého účetního období;
- b) uvést údaje minulého účetního období neupravené;
- c) neuvádět informace za minulé účetní období.

V příloze k mezitímní účetní závěrce uvést informace ve smyslu § 4 odst. 5 vyhlášky č. 500/2002 Sb., resp. analogických ustanovení v dalších vyhláškách.

Auditorské postupy

Auditorské směrnice se zvláště postupem při ověřování mezitímní účetní závěrky nezabývají. Výbor pro auditorské směrnice doporučuje postupovat v souladu se zněním všech relevantních auditorských směrnic, zejména pak podle AS č. 3 - Zpráva auditora o ověření účetní závěrky a modifikovat výrok podle této směrnice.

Závěr

Při sestavování a ověřování mezitímní účetní závěrky je nutno vycházet z účelu, pro který se tato účetní závěrka sestavuje.

Jelikož požadavky na sestavování mezitímní účetní závěrky se v poslední době rozšiřují, předpokládám, že zejména ti auditoři, kte-

ří mají praktické zkušenosti, přispějí do diskuse k danému tématu. Názory lze sdělovat i krátkou cestou Úřadu KA ČR, e-mailem nebo telefonicky. Jejich předání ke zveřejnění v časopisu Auditor zajistí úřad.

Ing. Eva Fišerová
metodický úsek Úřadu KA ČR

Několik poznámek a příkladů k odložené dani

V návaznosti na problematiku odložených daní, jako nově zavedenou v širším rozsahu v českém účetním prostředí v důsledku změny Postupů účtování pro podnikatele platných pro rok 2002 (tak jak ji řeší Čl. X. Úvodních ustanovení – dále jen „ÚU“), i v návaznosti na § 59 vyhlášky se stále objevují nové a nové otázky související se správným účetním řešením. Těmito otázkami se zabývají jednotliví auditoři i auditorské firmy a řada z nich je také zasílána KA ČR a je požadováno stanovisko. V tomto příspěvku bych ráda navázala na článek „Specifika odložené daně a jak na ně“, který byl otisknut v Auditorovi 9/2002 a související článek ing. Fišerové v následujícím čísle Auditora. Tyto materiály se zaměřovaly na otázky spojené s odloženými daněmi u opravné položky k nabytému majetku a možným souvisejícím přeceněním, přeceněním majetku a závazků na reálnou hodnotu a problematiku odložených daní v konsolidaci. Diskutovaly také obecně vodítka a možnosti účtování odložených daní v těchto specifických situacích, pro které ne vždy lze nalézt jednoznačně popsany postup v účetních předpisech.

Tento příspěvek se zaměřuje na některé praktické aspekty a další příklady účtování odložené daně nejen v roce 2002, ale i do budoucna. Jednotlivé oblasti byly zvoleny na základě často kladených otázek na KA ČR i na základě vybraných problémů, které přinesla auditor-

ská praxe při sestavování účetních závěrek k 31. 12. 2002. Jedná se o poměrně heterogenní směs následujících vybraných otázek a oblastí:

- A) Příklady souvztažností pro účtování o odložené dani v prvním roce
- B) Odložená daňová pohledávka a přehodnocení odhadu realizovatelnosti
- C) Odložená daň u úroků z prodlení, sankčních úroků, penále apod. a související pravidla
- D) Odložená daň u realizovaných a nerealizovaných kurzových rozdílů
- E) Přecenění majetku a závazků na reálnou hodnotu obecně
- F) Odložená daň v souvislosti s vybranými rezervami a opravnými položkami
- G) Informace k uvedení do přílohy

Poznámky:

a) V následujícím textu jsou pro přehlednost používány účty, které byly v účtové osnově pro rok 2002. Pro rok 2003 či dále by bylo třeba uvažovat skupiny účtů, tak jak je uvádí vyhláška.

b) Účetní zápisy v příkladech na stranu DAL jsou pro přehlednost uváděny v závorkách.

A) Příklady souvztažností pro účtování o odložené dani v prvním roce

Rok 2002 a změna postupů účtování o odložené dani představují opravdový zlom v této účetní problematice. A to především proto, že:

- a) povinnost účtování o odložených daních byla významně rozšířena na velký počet účetních jednotek,
- b) byl rozšířen rozsah rozdílů, které dávají vzniknout odložené dani, nejen o časové rozdíly nad rámec odpisování dlouhodobého majetku, ale také o ostatní přechodné rozdíly, plynoucí například z přecenění,
- c) je umožněno účtovat o odložené dani rozvahovým přístupem, včetně zohlednění dopadu dopadu předělsých let,
- d) je umožněno účtovat o odložených daních minulých let, změně metody a případných dopadech kapitálových transformací prostřednictvím vlastního kapitálu a vyvarovat se nepřiměřeného zkreslení výsledku hospodaření běžného období,
- e) ve srovnání s minulými účetními postupy účtování o odložené dani ze všech přechodných rozdílů umož-

ňuje, aby účetní závěrky poskytly svým uživatelům lepší obraz v oblasti daní ze zisku a efektivního zdanění společnosti,

- f) objevila se celá řada otázek, které musí jak účetní tak auditoři nově řešit a pro které neexistují jednoznačné odpovědi.

Změnu postupů v účtování o odložené dani a její zobrazení v prvním roce může provázet celá řada nejasností. V příkladech je naznačen postup, kterým lze postupovat systematicky a který je v podstatě univerzální pro různé scénáře, které mohou nastat. V následujícím jsou uvedeny příklady některých obvyklých scénářů a jejich řešení.

Pokud pro tento příklad abstrahujeme od problematiky identifikace jednotlivých přechodných rozdílů a předpokládáme, že všechny možné položky dávající vzniknout přechodným rozdílům byly identifikovány, můžeme vycházet z stavu identifikovaných přechodných rozdílů k 31. 12. 2001 a 31. 12. 2002 stanovit např. takto:

	<i>Přechodný rozdíl k 31. 12. 2001</i>	<i>Odložená daňová pohledávka k 31. 12. 2001</i>	<i>Odložený daňový závazek k 31. 12. 2001</i>	<i>Přechodný rozdíl k 31. 12. 2002</i>	<i>Odložená daňová pohledávka k 31. 12. 2002</i>	<i>Odložený daňový závazek k 31. 12. 2002</i>
Rozdíl mezi zůstatkovou hodnotou dlouhodobého majetku pro účetní a daňové účely (úč. ZH > daň. ZH)	1,000		310	1,200		372
Zůstatková hodnota účtu opravné položky k nabytému majetku (aktivní zůstatek, daňově neuznatelná)	2,000		620	1,100		341
Opravná položka k zásobám	200	62		300	93	
Opravná položka k pohledávkám	400	124		100	31	
Rezerva na kurzové ztráty	1,000	310		0	0	
Dosud neuhrazená, ale účtovaná daň z převodu nemovitostí	300	93		0	0	
Neuplatněná investiční úleva	100	31		200	62	
Nerealizovaná daňová ztráta	3,000	930		3,200	992	
Celkem		1,550	930		1,178	713

Základní otázky které je nutno zodpovědět pro konečné účetní řešení v roce 2002 jsou:

- Budou pohledávky realizovány a pokud ano, do jaké výše?
- Můžeme odložené daňové závazky a pohledávky kompenzovat?
- Kolik bude účtováno do výsledku hospodaření?
- Kolik bude účtováno do vlastního kapitálu?

Předpokládejme následující možné příklady scénářů, které mohly nastat. Pro scénáře 1 – 7 také předpokládejme, že se veškeré přechodné rozdíly vztahují pouze k jednomu české-

mu právnímu subjektu, který podává jedno daňové přiznání, a že je smyslupné provádět kompenzaci odložených daňových pohledávek a závazků neboť k jejich realizaci nedochází v zásadě odlišném časovém období.

Poznámka:

V praxi v podstatě není důvod pro níže uvedené rozdělení účtování odložené daně v běžném období zvláště za změnu zůstatku účtu 097 a zvláště za ostatní přechodné rozdíly. O zůstatcích a obracech lze účtovat netto. V příkladech jsou položky rozděleny pouze pro dosažení lepší vazby na zadání příkladu a rychlejší orientaci v číslech.

Scénář 1:

O odložené dani nebylo před rokem 2002 účtováno.

K 31. 12. 2002 ani k 31. 12. 2001 není důvod předpokládat, že by odložená daňová pohledávka nebyla realizována v budoucnosti v plné výši.

Zaúčtování odložené daně k 31. 12. 2002:

MD Odložená daňová pohledávka (481)	465	(1178 - 713)
MD Vlastní kapitál – OD 097 (428,429)	620	(stav k 31. 12. 2001)
D Vlastní kapitál – počáteční stav (428,429)	(1240)	(stav k 31. 12. 2001=1550-310)
MD Odložená daň do výsledku (592)	434	(1550-930+620-1178+713-341=434)
D Odložená daň do výsledku – změna 097 (592)	(279)	(620-341=279)

Scénář 2:

O odložené dani nebylo před rokem 2002 účtováno.

K 31. 12. 2002 ani k 31. 12. 2001 není důvod předpokládat, že by odložená daňová pohledávka z titulu daňové ztráty mohla být realizována v budoucnosti, ostatní pohledávky by měly být realizovatelné.

Zaúčtování odložené daně k 31. 12. 2002:

D Odložená daň (481)	(527)	(1178 - 713 - 992 = - 527)
MD Vlastní kapitál – OD 097 (428,429)	620	(stav k 31. 12. 2001)
D Vlastní kapitál – počáteční stav (428,429)	(310)	(stav k 31. 12. 2001=1550-930-310)
MD Odložená daň do výsledku (592)	496	(1550-930-310-1178+713-341+992=496)
D Odložená daň do výsledku – změna 097 (592)	(279)	(620-341=279)

Scénář 3:

O odložené dani bylo k 31. 12. 2001 účtováno pouze z rozdílu zůstatkových hodnot dlouhodobého majetku. K 31. 12. 2002 ani k 31. 12. 2001 není důvod předpokládat, že by odložená daňová pohledávka nebyla realizována v budoucnosti v plné výši.

Zaúčtování odložené daně k 31. 12. 2001:

D Odložený daňový závazek	(310)	(stav k 31. 12. 2001)
MD Odložená daň do výsledku	310	

Doúčtování odložené daně k 31. 12. 2002:

MD Odložená daň (481)	775	(1178 - 713 + 310 = 775)
MD Vlastní kapitál – OD 097 (428,429)	620	(stav k 31. 12. 2001)
D Vlastní kapitál – počáteční stav (428,429)	(1550)	(stav k 31. 12. 2001)
MD Odložená daň do výsledku (592)	434	(1550 - 310 - 1178 + 372 = 434)
D Odložená daň do výsledku – změna 097 (592)	(279)	(620 - 341 = 279)

Scénář 4:

O odložené dani bylo k 31. 12. 2001 účtováno ze všech časových rozdílů, tedy k 31. 12. 2001 nebylo účtováno o odložené dani z přechodného rozdílu vztahujícího se k účtu 097.

Existoval předpoklad plné realizace odložené daňové pohledávky k 31. 12. 2001 a tento předpoklad trvá i k 31. 12. 2002.

Zaučtování odložené daně k 31. 12. 2001:

MD Odložená daň	1240	(stav k 31. 12. 2001: 1550 - 310 = 1240)
D Odložená daň do výsledku	(1240)	

Doúčtování odložené daně k 31. 12. 2002:

D Odložená daň (481)	(775)	(1178 - 713 - 1240 = -775)
MD Vlastní kapitál – OD 097 (428,429)	620	(stav k 31. 12. 2001)
MD Odložená daň do výsledku (592)	434	(1550 - 310 - 1178 + 372 = 434)
D Odložená daň do výsledku – změna 097 (592)	(279)	(620 - 341 = 279)

Scénář 5:

O odložené dani bylo k 31. 12. 2001 účtováno ze všech časových rozdílů a existoval předpoklad realizace odložené daňové pohledávky max. do výše 600. K 31. 12. 2002 není důvod předpokládat, že by odložená daňová pohledávka z titulu daňové ztráty mohla být realizována v budoucnosti, ostatní pohledávky by měly být realizovatelné.

Zaučtování odložené daně k 31. 12. 2001:

MD Odložená daň	290	(stav k 31. 12. 2001: 600 - 310 = 290)
D Odložená daň do výsledku	(290)	

Doúčtování odložené daně k 31. 12. 2002:

D Odložená daň (481)	(817)	(1178 - 992 - 713 - 290 = -817)
MD Vlastní kapitál – OD 097 (428,429)	620	(stav k 31. 12. 2001)
MD Odložená daň do výsledku (592)	476	(290 - 1178 + 713 - 341 + 992 = 476)
D Odložená daň do výsledku – změna 097 (592)	(279)	(620 - 341 = 279)

Scénář 6:

O odložené dani bylo k 31. 12. 2001 účtováno ze všech časových rozdílů a existoval předpoklad realizace odložené daňové pohledávky max do výše 600. K 31. 12. 2002 není důvod předpokládat, že by odložená daňová pohledávka nebyla realizována v budoucnosti v plné výši.

Zaučtování odložené daně k 31. 12. 2001:

MD Odložená daň	290	(stav k 31. 12. 2001: 600 - 310 = 290)
D Odložená daň do výsledku	(290)	

Doúčtování odložené daně k 31. 12. 2002:

MD Odložená daň (481)	175	(1178 - 713 - 290 = 175)
MD Vlastní kapitál – OD 097 (428,429)	620	(stav k 31. 12. 2001)
D Odložená daň do výsledku (592)	(516)	(290 - 1178 + 713 - 341 = -516)
D Odložená daň do výsledku – změna 097 (592)	(279)	(620 - 341 = 279)

Scénář 7:

Předpokládejme mírnou modifikaci scénáře č. 3. O odložené dani bylo k 31. 12. 2001 účtováno pouze z rozdílu do výsledku účtovaných odpisových nákladů dlouhodobého majetku. Stav odloženého daňového závazku k 31. 12. 2001 činil 250. K 31. 12. 2002 ani k 31. 12. 2001 není důvod předpokládat, že by odložená daňová pohledávka nebyla realizována v budoucnosti v plné výši.

Zaučtování odložené daně k 31. 12. 2001:

D Odložený daňový závazek	(250)	(stav k 31. 12. 2001)
MD Odložená daň do výsledku	250	

Doúčtování odložené daně k 31. 12. 2002:

a) doplnění rozdílu zůstatkových hodnot majetku k 31. 12. 2001

MD Vlastní kapitál – dopočet pro ZH (428,429)	60	(stav k 31. 12. 2001 = 310 - 250)
D Vlastní kapitál – počáteční stav (428,429)	(60)	

b) dále shodně jako pro scénář č. 3.

MD Odložená daň (481)	775	(1178 - 713 + 310 = 775)
MD Vlastní kapitál – OD 097 (428,429)	620	(stav k 31. 12. 2001)
D Vlastní kapitál – počáteční stav (428,429)	(1550)	(stav k 31. 12. 2001)
MD Odložená daň do výsledku (592)	434	(1550 - 310 - 1178 + 372 = 434)
D Odložená daň do výsledku – změna 097 (592)	(279)	(620 - 341 = 279)

Scénář 8:

Předpokládejme, že u výše uvedených scénářů dojde ke změně a nerealizovaná daňová ztráta se vztahuje ke ztrátovému hospodaření zahraniční organizační složky, která podává samostatné daňové přiznání.

V případě scénářů, kdy bylo použito ke kompenzaci odložených daňových závazků odložené daňové pohledávky vzniklé z titulu nerealizované daňové ztráty, bude řešení odlišné. Vzhledem k tomu, že se tato odložená daňová pohledávka z nerealizované daňové ztráty vztahuje k jinému správci daně, nelze ji jednoznačně kompenzovat s odloženým daňovým závazkem společnosti. Bylo by, dle mého názoru, nutno účtovat jak pohledávku, tak závazek, neboť osoby dlužníka a věřitele jsou odlišné.

B) Odložená daňová pohledávka a přehodnocení odhadu realizovatelnosti

Při účtování o odložené daňové pohledávce je jako rozhodující kritérium uplatňováno posouzení možnosti realizovat takovou pohledávku. Pro realizaci je třeba především pravděpodobnosti, že společnost bude v budoucnu generovat zdanitelné zisky. Tato pravděpodobnost se může mezi jednotlivými účetními obdobími změnit. Změna v předpokládané realizaci odložené daňové pohledávky není změnou účetní metody, ale je změnou odhadu, a proto je o ní účtováno do výsledku hospodaření. Oproti tomu, pokud se z některého přechodného rozdílu účtuje o odložené dani poprvé, jedná se o změnu metody a dopad je účtován prostřednictvím účtů vlastního kapitálu. I když je tato problematika zprostředkovaně podchycena ve výše uvedených scénářích, pro konkrétní ilustraci je uveden následující příklad:

K 31. 12. 2001 měla společnost nerealizovanou daňovou ztrátu ve výši 100.

Odložená daňová pohledávka vztahující se k tomuto přechodnému rozdílu by činila 31 %, tj. 31. Není předpoklad, že společnost bude realizovat takové zdanitelné zisky v budoucnosti, aby došlo k uplatnění ztráty v plné výši.

Scénář 1:

Společnost účtovala o odložených daních z časových rozdílů.

Související odložená daňová pohledávka by činila 31.

O odložené daňové pohledávce bylo k 31. 12. 2001 účtováno pouze v té výši, v jaké se předpokládala její realizace, a to 10.

Scénář 2:

Společnost účtovala o odložených daních z časových rozdílů.

Související odložená daňová pohledávka by činila 31.

O odložené daňové pohledávce nebylo k 31. 12. 2001 účtováno, neboť se předpokládalo, že nebude realizována.

Scénář 3:

Společnost neúčtovala o odložené dani.

K 31. 12. 2002 zvýšila společnost nerealizovanou daňovou ztrátu na 200.

Související odložená daňová pohledávka z tohoto přechodného rozdílu by činila 31 %, tj. 62. Došlo ke změně situace v hospodaření společnosti a existuje reálný předpoklad, že společnost bude realizovat zdanitelné zisky v následujícím účetním období a uplatní nerealizovanou daňovou ztrátu v plné výši.

Scénář 1:

Související odložená daňová pohledávka činí 62.

O odložené daňové pohledávce bylo k 31. 12. 2001 účtováno pouze v té výši, v jaké se předpokládala její realizace, a to 10. Proto je třeba doúčtovat odloženou daňovou pohledávku do plné výše, tj. 52, prostřednictvím výsledku hospodaření:

MD Odložená daňová pohledávka (481)	52
D Odložená daň – výsledek hospodaření (592)	(52)

Scénář 2:

Související odložená daňová pohledávka činí 62.

O odložené daňové pohledávce nebylo k 31. 12. 2001 účtováno, neboť se předpokládalo, že nebude realizována. K 31. 12. 2002 je předpoklad realizace v plné výši, tj. je třeba doúčtovat odloženou daňovou pohledávku v plné výši prostřednictvím výsledku:

MD Odložená daňová pohledávka (481)	62
D Odložená daň – výsledek hospodaření (592)	(62)

Scénář 3:

Společnost neúčtovala k 31. 12. 2001 o odložené dani. S platností od 1. 1. 2002 změnila metodu účtování a účtuje o odložené dani ze všech přechodných rozdílů. K 31. 12. 2002 je předpoklad realizace odložené daňové pohledávky v plné výši, tj. je třeba doúčtovat odloženou daňovou pohledávku v plné výši prostřednictvím vlastního kapitálu (část vztahující se ke stavu k 31. 12. 2001) a výsledku (část vztahující se k roku 2002 a související změně stavu). Lze si představit 3 možné alternativy zaúčtování tohoto scénáře:

Alternativa 1)

Alternativa zohledňující „hypotetický“ stav k 31. 12. 2001, nebo lépe k 1. 1. 2002. Záměrně uvádím hypotetický, jelikož jednotka podle scénáře k 31. 12. 2001 o odložené dani neúčtovala, a tudíž pravděpodobně k tomuto datu ani ani nečinila odhad realizovatelnosti případné pohledávky. K tomuto odhadu ve vztahu ke stavu k 1. 1. 2002 by tak zřejmě došlo až po tomto datu, nicméně tomu tak nemusí být vždy.

V tomto případě by pak účtování mohlo vypadat například takto (viz odhad realizovatelnosti u scénářů 1 a 2):

Konzistentně se scénářem 1:

MD	Odložená daňová pohledávka (481)	62	
D	Odložená daň – výsledek hospodaření (592)	(52)	
D	Vlastní kapitál (428)	(10)	(předpokládaná realizace k 31. 12. 2001)

Nebo:

Konzistentně se scénářem 2:

MD	Odložená daňová pohledávka (481)	62	
D	Odložená daň – výsledek hospodaření (592)	(62)	

Alternativa 2)

Alternativa beroucí v úvahu až odhad realizovatelnosti uplatnění odložené daňové pohledávky v účetní závěrce za rok 2002 – tj. plné realizovatelnosti odložené daňové pohledávky bez ohledu na odhad realizovatelnosti v počáteční rozvaze. Situace by pak vypadala takto:

MD	Odložená daňová pohledávka (481)	62	
D	Odložená daň – výsledek hospodaření (592)	(31)	(31% * 100 = navýšení 2002)
D	Vlastní kapitál (428)	(31)	(31% * 100 = stav nerealiz. ztráty 2001)

Otázkou je, jaká z uvedených alternativ je správnější. Alternativa 1) vypadá na první pohled správněji a logičtěji: provedeme změnu metody a související odhad realizovatelnosti k 1. 1. 2002, zjištěnou částku proúčtujeme do vlastního kapitálu a vše ostatní již účtujeme do výsledku roku 2002. Tato alternativa dává také v podstatě stejný výsledek jako výše uvedené scénáře 1 a 2.

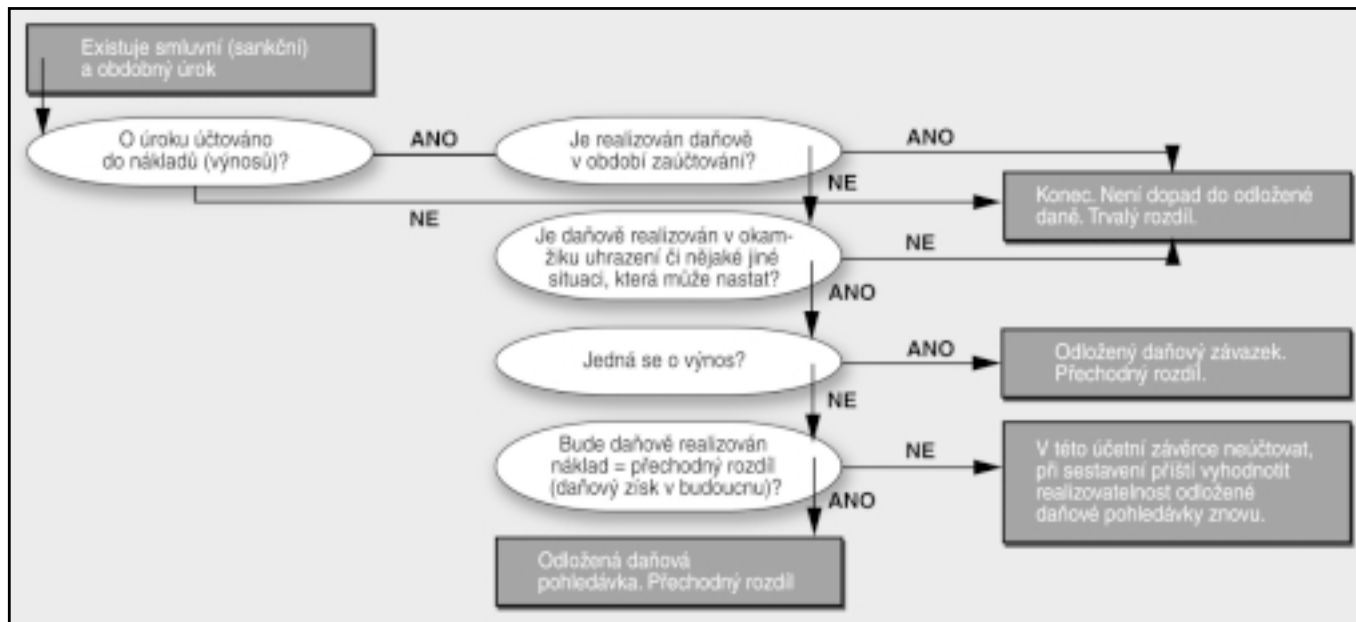
Alternativa 2) se také jeví jako správná s ohledem na znění Čl. X ÚU (případně i § 59 vyhlášky), nicméně v konečném důsledku její použití vede k odlišnému výsledku roku 2002 než kdyby o odložené dani bylo účtováno již v minulosti a v podstatě nerespektuje skutečný stav věcí k 31. 12. 2001. To, která varianta je v našem případě správná, nelze jednoznačně určit a přechodná ustanovení v předpisech tento konkrétní případ neřeší.

Je patrné, že problematika není černobílá a nelze učinit obecný závěr. Výše uvedené alternativy by neměly být předmětem spekulací, ale měly by vždy být založeny na reálné situaci. V případě, kdy upravená rozvaha k 1. 1. 2002 není zveřejněna uživateli ještě před účetní závěrkou za rok 2002, se lze přiklonit k Alternativě 2), jelikož v opačném případě by mohlo dojít ke zmatení uživatelů ve formě dvojí změny odhadu během jednoho účetního období. V případě zveřejňování rozvahy k 1. 1. 2002 či zveřejňování finančních výkazů několikrát za rok je však samozřejmě situace naprosto odlišná. Určitou oporou v případě sporadických řešení a významných položek může v této souvislosti být také IAS 10 a jeho náhled na následné události, respektive úpravy počáteční rozvahy.

C) Odložená daň u úroků z prodlení, sankčních úroků, penále apod. a související pravidla

Existuje řada daňových a účetních postupů, které se zabývají účetním zobrazením různých úroků, penále, pokut a obdobných položek a jejich daňovou uznatelností. Může proto nastat poměrně mnoho alternativ účetního řešení, které není shodné s daňovým řešením. Nebylo by účelné v tomto příspěvku analyzovat veškeré možné alternativy, které mohou nastat ve vztahu k odloženým daním pro jednotlivé typy účetních položek uvedených výše. Obecně, řešení v oblasti odložených daní se vždy bude řídit především tím, zda došlo ke vzniku přechod-

ného rozdílu. Následující graf nastiňuje obecný postup při vyhodnocení konkrétní situace a dopadu na řešení v oblasti odložených daní. V grafu jsou využita určitá zjednodušení. „Úrokem“ je obecně chápán sankční úrok, úrok z prodlení a obdobné položky či poplatky. Účtováním o úroku je chápáno nejen případné účtování o úroku jako konkrétní položce nákladů či výnosů v případech přímo upravených předpisy, ale také například tvorba obecných rezerv na rizika související s takovými úroky.

D) Odložená daň u realizovaných a nerealizovaných kurzových rozdílů

Problematiku realizovaných a nerealizovaných kurzových rozdílů lze shrnout do následujících okruhů:

- 1) Realizované kurzové rozdíly, účtovány výsledkově
- 2) Nerealizované kurzové rozdíly
 - a) Účtovány výsledkově v okamžiku sestavení účetní závěrky
 - b) Účtovány rozvahově dokud nejsou realizovány
 - c) Kurzové rozdíly z cenných papírů a podílů - účtovány rozvahově do vlastního kapitálu (na účet oceňovacích rozdílů)

Ad 1)

O realizovaných kurzových rozdílech je účtováno shodně s jejich realizací pro daňové účely. Z tohoto důvodu nedochází ke vzniku přechodných rozdílů a realizované kurzové rozdíly nedávají vzniknout odloženým daním.

Ad 2) a)

Jedná se o obdobnou situaci jako Ad 1), která nedává vzniknout odloženým daním.

Ad 2) b)

Při proúčtování nerealizovaného kurzového rozdílu rozvahově nedochází ke vzniku přechodných rozdílů a tedy ani odložených daní. Daňová „základna“ nerealizovaných kurzových zisků a ztrát uvedených v rozvaze je stejná jako jejich účetní hodnota, neboť u těchto položek dochází k realizaci pro účely daní ve stejném okamžiku kdy jsou zaúčtovány jako realizované v účetnictví.

Pokud je k nerealizované kurzové ztrátě vytvářena rezerva na vrub nákladů, je tato rezerva přechodným rozdílem a dává vzniknout odložené daňové pohledávce, neboť existuje rozdíl mezi daňovou základnou pasiva a jeho účetní hodnotou v rozvaze.

Ad 2) c)

Přecenění na reálnou hodnotu, jehož součástí podchycení kurzových rozdílů může být, je detailněji podchyceno také v bodě E), který řeší obdobné scénáře.

Kurzové rozdíly, se považují za součást ocenění reálnou hodnotou nebo ocenění ekvivalencí (ať je tato účtována výsledkově nebo rozvahově). Pokud není cenný papír nebo podíl oceněn reálnou hodnotou, pak se kurzové rozdíly účtují (s výjimkou dlužných cenných papírů) na účty 414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků (resp. na účty skupiny 41). I když otázky dopadu přepočtů a přecenění účtovaných na účty oceňovacích rozdílů ve vlastním kapitálu na odložené daně nejsou specificky podchyceny účetními postupy, z obecné definice přechodných rozdílů vyplývá, že tyto kurzové rozdíly mohou být přechodnými rozdílů. K jejich daňové realizaci zpravidla dochází společně s realizací cenného papíru či podílu. Proto lze učinit závěr, že mohou dát vzniknout odloženým daním. Nicméně, otázkou zůstává jak a kam tyto odložené daně účtovat. Jako konzistentní řešení se nabízí účtování těchto odložených daní nikoliv výsledkově, ale také na účtech vlastního kapitálu v oceňovacích rozdílech ve skupině 41. Pro takové účtování do vlastního kapitálu, i když je velmi logické, nelze nalézt jednoznačnou oporu v účetních předpisech či v obchodním právu a je třeba zvážit i aplikaci § 7 zákona o účetnictví. Naprostou nutností je také detailní analýza jednotlivých přechodných rozdílů a zda se skutečně jedná o přechodné a nikoliv trvalé rozdílů. Za velice problematické lze v této souvislosti považovat především účtování odložených daňových pohledávek.

E) Přecenění majetku a závazků na reálnou hodnotu obecně

Postupy účtování pro podnikatele, vyhláška i zákon o účetnictví umožňují od roku 2002 oceňování reálnou hodnotou nebo ekvivalencí u celé řady položek, o kterých bylo v minulosti účtováno v historickém oceně-

ní a nebo byly sledovány v podrozvaze. Jedná se především o cenné papíry a podíly a deriváty.

Změny reálných hodnot těchto položek jsou podle jejich charakteru od roku 2002 účtovány buď a) prostřednictvím

výsledkových účtů (564/664, 566/666 a 567/667), případně jsou součástí úrokových výnosů a nebo b) prostřednictvím účtu 414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků. V případech, kdy změna reálné hodnoty položky majetku či závazků nemá svůj přímý obraz v daňovém přiznání za dané účetní období, respektive existuje rozdíl mezi daňovou základnou aktiva či pasiva a jeho účetní hodnotou v rozvaze, je třeba posoudit otázku vzniku přechodného rozdílu. I když v Čl. X. ÚÚ jsou v souvislosti s přeceněním majetku a závazků podchyteny specificky pouze přeměny společností a vklady majetku, domnívám se, že i ostatní přecenění, dávající vzniknout rozdílu mezi daňovou základnou aktiva či pasiva a jeho účetní hodnotou v rozvaze, mohou dát vzniknout přechodným rozdílům které vyhovují obecné definici. Výše uvedený názor navazuje na problematiku diskutovanou v Auditorovi 9/2002 a opírá se o obecné vymezení přechodných rozdílů a metody stanovení odložené daně v Čl. X. ÚÚ resp. § 59 vyhlášky.

Tento příspěvek neřeší zdanění derivátových operací či operací s cennými papíry, nicméně, pokud z jakéhokoliv důvodu dochází k rozdílům mezi vykázáním položek v účetnictví a v jejich daňovém uplatnění, je třeba, dle mého názoru, vždy důsledně analyzovat příslušný rozdíl ve vazbě na daňové předpisy v konkrétních situacích a posoudit, zda se jedná o trvalý či přechodný rozdíl a jaký by mohl být jeho případný dopad do odložených daní. V neposlední řadě je třeba také brát ohled na realizovatelnost v dohledné budoucnosti a to především u pohledávek, kdy například u dlouhodobého finančního majetku lze velmi často pochybovat o této realizovatelnosti ve vazbě na daňové předpisy.

Zásadní otázkou v této souvislosti zůstává jak a kam tyto případné odložené daně účtovat, neboť zákon, vyhláška ani postupy tuto problematiku specificky neřeší. Jako jediné logické řešení se nabízí účtování odložených daní souvisejících s přeceněním účtovaným do vlastního kapitálu konzistentně, tedy na ty kapitálové účty, na které je účtováno vlastní přecenění. Za problematické lze u tohoto možného účetního přístupu považovat ve vazbě na obchodní právo a dělbu zisku především účtování odložených daňových pohledávek prostřednictvím kapitálových účtů. I když je pravděpodobné, že velká část těchto odložených daňových pohledávek nebude realizována

a proto není o nich správné ani účtovat, v řadě případů se může jednat o pohledávky, které budou realizovatelné. Zůstává však otázkou, zda na základě platných účetních předpisů i obchodního práva lze o těchto pohledávkách opravdu účtovat. Pro případ odložených daňových závazků je, dle mého názoru, nutné o těchto položkách účtovat s ohledem na zásadu opatrnosti, i za cenu případné aplikace § 7 zákona. Domnívám se, že v řadě případů lze především odložené daňové závazky také považovat za nedílnou součást stanovení „reálné hodnoty“.

V souhrnu lze říci, že i když odloženými daněmi jako součástí ocenění reálnou hodnotou se žádný z účetních předpisů specificky nezabývá, nelze, dle mého názoru, odložené daně v této souvislosti opomenout. Domnívám se, že v těch případech, kdy dochází ke vzniku přechodného rozdílu, lze aplikovat obecnou účetní definici přechodného rozdílu a případně § 7 zákona o účetnictví a o odložené dani účtovat. Pro odložené daně související s přechodnými rozdíly vznikajícími při přecenění na reálnou hodnotu by při jejich účtování mělo být postupováno konzistentně s účtováním o změně reálné hodnoty majetku či závazků u kterých dochází ke vzniku přechodného rozdílu. Příkladem může být účtování zisku nebo ztráty ze změny reálné hodnoty zajišťovacího derivátu (účtované zápisem na účet příslušného derivátu) a změny reálné hodnoty zajištěného aktiva či pasiva (účtované zápisem na příslušný analytický účet aktiva nebo závazku) se souvztažnými zápisy na účet 414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků. Takové přecenění na reálnou hodnotu dává při obecné aplikaci principů uvedených v Čl. X. ÚÚ a § 59 vyhlášky, vzniknout přechodnému rozdílu. Odložená daň, která by byla stanovena z tohoto rozdílu, účtovaná do výsledku hospodaření, bude mít za následek zkraslení výsledku společnosti, neboť změny reálné hodnoty zajišťovacího derivátu a zajištěného aktiva / pasiva nebyly do výsledku zahrnuty. Konzistentním účetním řešením je ve výše uvedeném příkladě účtovat o odložené dani související s přeceněním na reálnou hodnotu také prostřednictvím účtu 414, se souvztažným zápisem na účet 481 – Odložený daňový závazek a pohledávka. Nicméně, případné účtování odložených daňových pohledávek prostřednictvím účtů skupiny 414 souvztažně s účtem 481 vede k navyšování vlastního kapitálu a proto je, dle mého názoru, velice sporné.

F) Odložená daň v souvislosti s vybranými rezervami a opravnými položkami

V souvislosti s účtováním odložených daňových pohledávek i identifikací přechodných rozdílů u rezerv a opravných položek je velice často třeba pracovat s odhady. Nutností je detailní analýza jednotlivých přechodných rozdílů a potvrzení, zda se skutečně jedná o přechodné a nikoliv trvalé rozdíly. Za velice běžné případy, kdy taková analýza může poskytovat odlišné výsledky podle charakteru společnosti a jejího podnikání lze považovat:

- Nedaňovou opravnou položku k pohledávkám
- Opravnou položku k zásobám
- Opravnou položku k dlouhodobému finančnímu majetku
- Obecné nedaňové rezervy

V těchto případech lze zjednodušeně konstatovat, že o přechodný rozdíl se bude jednat tehdy, pokud u těchto položek v budoucnu dojde v reálném čase k daňové rea-

lizaci takového přechodného rozdílu. V ostatních případech je vhodné tyto položky nezahrnovat jako přechodný rozdíl pro účely stanovení odložené daně, neboť mají charakter trvalých rozdílů.

Pokud například společnost při vymáhání svých pohledávek postupuje způsobem, kdy vymáhá pohledávky od svých dlužníků tak, že je zpravidla umožněno uplatnit daňově maximálně 33 % takových špatných pohledávek, lze jako o přechodném rozdílu uvažovat pouze o rozdílu mezi 33 % základu a částí již uplatněnou pro daňové účely, např. 20 %, tj. celkem o 13 %. Obdobně, pokud aktivní mechanismy ve společnosti zpravidla vedou ke 100 % realizaci nákladu na tvorbu opravné položky i pro daňové účely (tj. např. úspěšným přihlášením pohledávek do konkurzu, jeho vyvoláním apod.), lze jako o přechodném rozdílu uvažovat o rozdílu mezi 100 % základu a částí již

uplatněnou pro daňové účely, např. 20 %, tj. celkem o 80 %. Stanovení odpovídající výše přechodného rozdílu z nedaňové opravné položky k pohledávkám v případě velkého počtu dlužníků a pohledávek může proto být poměrně obtížné a je nutno použít kvalifikovaného odhadu.

Stejně jako v případě pohledávek, opravná položka k zásobám jako taková nemusí být vždy pouze přechodným rozdílem. Pokud byla tato opravná položka vytvořena na zásoby, které budou předmětem daňově neuznatelné likvidace, je tato opravná položka trvalým a nikoliv přechodným rozdílem. Na druhé straně, pokud budou zásoby, na něž byla vytvořena opravná položka, prodány se ztrátou a tato ztráta bude daňově uznatelná, jedná se o přechodný rozdíl, který vstupuje do výpočtu odložené daně v plném rozsahu.

Obdobně lze také uvažovat o opravných položkách k dlouhodobému finančnímu majetku, kdy případná daňová realizace takové opravné položky v okamžiku realizace cenného papíru může být velmi nejistá, případně nemožná, a o odložených daňových pohledávkách v těchto případech by mělo být účtováno pouze s velkou opatrností.

U nedaňových rezerv vytvářených pro různé účely je třeba vždy brát do úvahy důvody vzniku rezervy a to, zda tato rezerva může dát vzniknout přechodnému rozdílu. Například rezervu na pravděpodobné či již vyměřené daňové penále lze jen obtížně považovat za přechodný rozdíl, zatímco rezervy na zákonné odstupné zaměstnancům v rámci zahájené restrukturalizace dávají zcela jistě vzniknout přechodným rozdílům.

G) Informace k uvedení do přílohy

Požadavky na informace k uvedení do přílohy řeší obecně § 39 vyhlášky – „Obsahové vymezení přílohy“, který žádné specifické požadavky na informace ohledně odložených daní nepožaduje.

Vzhledem k rozsáhlým změnám postupů účtování o odložené dani i množství nejasností které je provázejí je, dle mého názoru, důležité zabezpečit přiměřenou informovanost uživatelů účetní závěrky především o:

- Účetních metodách a principech použitých pro výpočet a zobrazení odložených daní v závěre
- Přechodných rozdílech a sazbách, které daly vzniknout odloženým daním
- Rozsahu použité kompenzace a případných předpokladů ohledně realizovatelnosti pohledávek
- Účtování do výsledku hospodaření a do vlastního kapitálu

V jiných účetních standardech (např. Mezinárodních či US GAAP) jsou do značné míry specificky uvedeny požadavky na informace k uvedení do přílohy ohledně daní ze zisku a jsou poměrně rozsáhlé. Mimo jiné je standardně požadováno vyhodnocení efektivní daňové sazby. Pro účely uvádění informací do české účetní závěrky toto není požadováno, nicméně, lze se domnívat, že v budoucnu bude právě tato informace pro uživatele žádoucí.

Použijme jako vzorový příklad výše uvedený Scénář číslo 6, tak jak je uveden v bodě A) pro rok 2002. V takovém případě bylo dle mého názoru vhodné do přílohy k 31. 12. 2002 uvést, mimo informací o účetních metodách použitých pro odloženou daň, také informace jež jsou shrnuty v následující tabulce. Forma prezentace těchto informací může být ovšem libovolná.

	Základ k 31. 12. 2001	Odložená daňová pohledávka k 31. 12. 2001	Odložený daňový závazek k 31. 12. 2001	Základ k 31. 12. 2002	Odložená daňová pohledávka k 31. 12. 2002	Odložený daňový závazek k 31. 12. 2002
1 Rozdíl mezi zůstatkovou hodnotou dlouhodobého majetku pro účetní a daňové účely	1,000		310	1,200		372
2 Zůstatková hodnota účtu opravné položky k nabytému majetku	2,000		620	1,100		341
3 Opravná položka k zásobám	200	62		300	93	
4 Opravná položka k pohledávkám	400	124		100	31	
5 Rezerva na kurzové ztráty	1,000	310		0	0	
6 Dosud neuhrazená ale účtovaná daň z převodu nemovitostí	300	93		0	0	
7 Neuplatněná investiční úleva	100	31		200	62	
8 Nerealizovaná daňová ztráta	3,000	930		3,200	992	
Celkem		1,550	930		1,178	713
Předpoklad realizace pohledávky do výše		600			1,178	
Možnost kompenzace		-600	-600		-713	-713
K 31. 12. 2001 nelze účet 097			-620			
Celkem odložená daň, netto	pohledávka	290	0	pohledávka	465	0
Účtováno do rozvahy – Odložená daň MD / (D)		290			465	
Účtováno do výsledku hospodaření MD / (D)		(290)	0		(795)	
Účtováno do vlastního kapitálu MD / (D)		0	0		0	620

Závěr

Závěrem výše uvedeného nezbyvá než konstatovat, že odložené daně představují nejen problematiku, která je českými účetními předpisy řešena pouze rámcově a není s ní dostatek zkušeností v praxi, ale jsou také téměř nevyčerpatelným zdrojem problémů a rozhodně ne příliš oblíbeným tématem účetních i auditorů. Tento příspěvek není uceleným pojednáním o odložených daních, neboť se zaměřil na vybranou směs velmi častých otázek a problémů, které vyplynuly z aplikace nových účetních postupů v roce 2002. Věřím, že účetní i auditorská praxe v budoucnu přinese více jednoznačných odpovědí, které napomohou sjednocení přístupu k účtování o odložené dani. Pro rok 2002 a pravděpodobně také 2003 nelze předpokládat, že bude dosaženo jednotného pohledu na otázky odložených daní ze strany účetních jednotek, statutárních orgánů a auditorů. Vzhledem k množství nejasností a otázek které zůstávají nezodpovězené i možné vý-

znamnosti položek o které se jedná, nelze v těchto obdobích také očekávat dosažení srovnatelnosti účetních závěrek. V případě pochybností o přístupu k některým specializovaným problémům svítá určitá naděje v podobě Mezinárodních účetních standardů (IFRS) ke kterým se řada českých účetních předpisů již přiblížila a které lze považovat za určitý vzor i do budoucna. Účetní standardy IFRS poskytují jedno z mála poměrně velmi detailních a zároveň ucelených vodítek, kde lze hledat odpovědi na řadu otázek v souvislosti s odloženými daněmi. Nezbyvá, než se těšit na obdobně ucelený a přitom dostatečně vyčerpávající český účetní standard, který se bude zabývat daněmi ze zisku komplexně, včetně např. konsolidace, přečesování na reálnou hodnotu či ohledu na specifika daná obchodním právem v České republice.

Ing. Běla Kroupová

Poznámky ke změnám v účtování majetku

V Auditorovi č. 4/2003 byl otištěn článek „Upozornění na změny v účetnictví podnikatelů v roce 2003“, který výstižně a zasvěceně komentuje provedené změny. Na článek bych chtěl navázat stručnou poznámkou v případě změn, které se týkají nehmotného a hmotného majetku, protože dle mého názoru nejsou jen ryze účetně metodickou záležitostí, ale v důsledcích mají širší souvislost a ekonomický rozměr většího dosahu.

V případě nehmotného majetku je nyní v důsledku změny na vůli účetní jednotky hodnotová hranice, od které bude předmět tohoto majetku účtován v dlouhodobém hmotném majetku, tj. dlouhodoběji odepisovaném. Např. software od 1 mil. Kč může být účtován v majetku a do 1 mil. Kč v nákladech jako drobný nehmotný majetek. Obdobně je tomu v případě movitého majetku, zejména strojů a zařízení, dopravních prostředků a inventáře. Např. automobil od 1 mil. Kč může být účtován v dlouhodobém hmotném majetku a do 1 mil. Kč v nákladech jako drobný hmotný majetek. Pokud se však následně na automobilu do 1 mil. Kč nechá zhotovit např. střešní okénko za 40 tis. Kč, stávají se náklady na toto okénko dlouhodobým hmotným majetkem. S nadsázkou řečeno, díra ve střeše je hmotným aktivem, zatímco věc, ve které je díra provedena, není hmotným aktivem. Obdobně je tomu v případě software do 1mil. Kč a up-grade, tj. technického zhodnoce-

ní za 40 tis. Kč. **Může být otázkou, jak se tento stanovený mechanismus srovnává s principem věrného a poctivého obrazu účetnictví, popř. přednosti obsahu před formou. Lze dovést, že v obou případech drobného majetku, nehmotného i hmotného, může jít o značný dopad do nákladů.**

Kromě těchto ekonomických důsledků je tu i metodická zvláštnost. Nemovitost, ať je pořízena ve vlastní režii, koupí nebo na prodej, je vždy dlouhodobým hmotným majetkem. Účetní jednotka nemá o čem rozhodovat. Naopak u movitého majetku, zejména strojů a zařízení, dopravních prostředků apod., může a nemusí jít o dlouhodobý majetek, přestože má použitelnost delší než jeden rok. Nej slabší majetková legitimita je v případě nehmotného majetku. Např. vytvoří-li softwarová firma software na zakázku, je to služba, vytvoří-li software ve vlastní režii, tj. pro sebe, je to náklad, a vytvoří-li software pro opakovaný prodej, může a nemusí to být dlouhodobý nehmotný majetek, tj. podle úvahy účetní jednotky. Velmi stručně a zjednodušeně řečeno, nemovitost je v účetnictví majetek pravý, jistý a nezpochybnitelný, kdežto movitý majetek jaksi méně určitý, ba druhořadý, a nehmotný majetek skoro spíš jen tak pro formu.

Úroky z úvěrů na investice na základě volby účetní jednotky nyní po změně už nemusí tvořit součást ocenění pořízeného dlouhodobého ne-

hmotného a hmotného majetku, ale mohou se zahrnovat do nákladů. Takže se nemusí např. 30 let rozpouštět do nákladů v rámci odpisovaného majetku, a to může znamenat další zatížení nákladů. Komentář uváděný v tomto ohledu v článku dobře vystihuje i další souvislosti, a není nutné se zde o nich šířit.

Vzniknou-li v rámci zkoušek nedokončené investice před jejím uvedením do stavu způsobilého k užívání použitelné výrobky nebo výkony, jsou náklady na ně, ale bez odpisů, součástí provozních nákladů, a ne součástí nákladů na zkoušky jako dříve. Podle článku tuto změnu iniciovala Komora auditorů ČR. Pokud je však iniciováno „A“, bylo by v rámci komplexnosti účelné iniciovat také „B“, tj. jak z celkových nákladů na zkoušky vypreparovat náklady na výrobky nebo výkony prováděné jako součást zkoušek. Může se to týkat např. budovaných čistíren odpadních vod, výrobních linek, elektráren apod. Je to však situace odlišná od případů, kdy při běžném provozním procesu vznikají dva substráty, např. při mletí obilí souběžně vzniká mouka a šrot, a jsou známy jen celkové náklady na mletí. Pochopitelně se zvlášť ocení mouka i šrot, ale bez toho, že by se zjišťovaly zvlášť náklady na mletí mouky a zvlášť náklady na mletí šrotu. V našem případě se však různé druhy nákladů při jednom souvislém procesu musí zjišťovat. Lze dovést, že náklady na případně vzniklé výrobky

nebo výkony tvořící součást nákladů na zkoušky budou vyšší než při komerčním provozu, což znamená další zatížení nákladů.

Jako výhoda pro příliv zahraničních investic se zpravidla uvádějí nižší mzdy u nás proti členským státům

unie. To se ovšem týká zejména ručně dělné výroby, kdežto v ostatních případech jde i o další náklady, než jenom mzdy. Zjistí-li zahraniční firmy v jiných zemích výhodnější podmínky, odcházejí jinam. Je to samozřejmě vyjádřeno velmi stručně a proto i dost

zjednodušeně. Příčin zvyšujících se nákladů je pochopitelně více, nicméně nelze vyloučit, že jednou z nich mohou být i naznačené dopady do nákladů stanovené nebo umožněné novou úpravou účetních předpisů.

Ing. Milan Blatný

PRÁVO

Obrana akcionáře proti nepřiměřené ceně za akcii

Podle obch. zákoníku v případě povinné nabídky převzetí (§ 183b a násl.), nabídky na odkoupení (§ 183h) a veřejného návrhu smlouvy o koupi účastnických cenných papírů činěného akciovou společností na koupi jí emitovaných účastnických cenných papírů podle § 186a musí být cena za účastnický cenný papír určena jako cena přiměřená hodnotě účastnických cenných papírů.

Obchodní zákoník však tuto hodnotu nijak nedefinuje, což vyvolává reálné nebezpečí příliš extenzivního výkladu tohoto pojmu, který by pak umožnil navrhovateli, ať už to bude většinový akcionář nebo jím ovládaná společnost, volit při stanovování ceny za účastnický cenný papír takové metody stanovení hodnoty cenného papíru, které mu budou nejvíce vyhovovat. Tedy stanovení hodnoty cenného papíru, a následně i výsledné ceny, co nejnižší. Přiměřenost ceny sice musí být doložena znaleckým posudkem, nicméně ani tato skutečnost nemusí zabránit „podcenění“ cenných papírů, neboť znalec může mít tendenci vyjít vstříc zadavateli posudku, což je opět většinový akcionář nebo jím ovládaná společnost.

Tento článek proto zkoumá obsah pojmu hodnota akcie (jako nejběžnějšího účastnického cenného papíru), následný proces stanovení výsledné ceny za akcii a obranu akcionáře proti nepřiměřené ceně se zaměřením na

hlůty uplatňující se při této obraně.¹⁾

Hodnota akcie

Podle ekonomických teorií převažuje pojetí ceny jako instrumentu vytvářené na trhu, na základě nabídky a poptávky, zatímco pojem hodnota je spojen s vnitřní podstatou zboží, služby nebo jiné hmotné či nehmotné substance. Tak se hodnota zboží může odvozovat třeba od nákladů na jeho vytvoření nebo od práce do něj vložené.

Jednou z nejdůležitějších hodnot akcie je její účetní hodnota, která je definována jako vlastní kapitál připadající na jednu akcii. Celkový vlastní kapitál zjištěný z účetnictví akciové společnosti se rozpočítá na jednotlivé akcie podle poměru, v jakém se jednotlivé akcie podílejí na základním kapitálu. Mají-li všechny akcie společností stejnou jmenovitou hodnotu, pro zjištění vlastního kapitálu na akcii stačí, aby se celkový vlastní kapitál vydělil jejich celkovým počtem.

Přestože tak zákon výslovně nestanoví, lze celkový vlastní kapitál (§ 6 odst. 4 obch. zák.) chápat také jako celkovou účetní hodnotu všech obchodních podílů. Vlastní kapitál je tvořen základním kapitálem, kapitálovými fondy, fondy ze zisku a výsledky hospodaření (dříve hospodářské výsledky). Při založení společnosti je většinou vlastní kapitál roven základnímu kapitálu.²⁾ Zda se vlastní kapitál v dalším období bude zvětšovat, nebo

zmenšovat, se odvíjí především od toho, bude-li společnost vytvářet zisk, nebo ztrátu.

Další velmi významnou hodnotou akcie je čistý obchodní majetek připadající na jednu akcii. Čistý obchodní majetek (§ 6 odst. 3 obch. zák.) je svou podstatou blízký vlastnímu kapitálu. Zatímco však stanovení výše vlastního kapitálu je svázáno účetními předpisy, stanovení čistého obchodního majetku je více založeno na tržních principech. Do značné míry však i vlastní kapitál, jakožto „produkt“ účetnictví, zohledňuje reálnou (tržní) situaci.³⁾ Nicméně někdy tomu tak není.

Důvod může spočívat v neprovedení potřebných účetních úprav, ať už je společnost vůbec nechce provést nebo třeba může čekat na konec účetního období a na doporučení auditora. Anebo účetní předpisy zohlednění reálného stavu zkrátka neumožňují. Účetní hodnota nemovitosti se odvíjí v zásadě od pořizovací ceny, která se může od aktuální tržní ceny podstatně odchýlovat.

Také aktuální tržní cena movitého zařízení může být vyšší - třeba vzhledem k vysoké inflaci, nebo nižší - třeba díky technickému pokroku, který ji snížil (např. počítačů). Tyto aspekty již účetnictví nezachytí, avšak čistý obchodní majetek by měl.

Měli bychom tedy preferovat čistý obchodní majetek před vlastním kapitálem, když z uvedeného vyplývá, že jde o ukazatel přesnější? Ano, a to

¹⁾ Přestože je článek primárně zaměřen na akcie a akcionáře, jsou jeho závěry s jistými odchylkami aplikovatelné i na ostatní účastnické cenné papíry a jejich majitele.

²⁾ Výjimkou je emitování akcií při založení společnosti s emisním áziem, vytvoření rezervního fondu již při založení společnosti atp.

³⁾ V aktivech společnosti je pohledávka, která s největší pravděpodobností nebude celá zaplacená. Účetnictví umožňuje podnikateli zohlednit reálnou cenu této pohledávky v zásadě dvěma způsoby. Buď na straně aktiv provedením opravných položek, které nominální cenu pohledávky vykompenzují, aby výsledek odpovídal předpokládané výši úhrady této pohledávky. Druhá možnost je vytvořit rezervy na straně pasiv. Rezervy jako součást cizích zdrojů se vytvářejí na vrub nákladů. Vytvoření rezerv zvýší náklady, které zase sníží zisk, resp. vytvoří ztrátu. Nižší zisk, resp. ztráta, se pak odrazí ve vlastním kapitálu. V případě stanovení čistého obchodního majetku jako rozdílu obchodního majetku a závazků se „špatná“ pohledávka rovnou ocení tržní hodnotou. Výsledek je v obou případech stejný.

i s ohledem na obecné ustanovení § 61 odst. 1 obch. zákoníku, které stanoví vyšší ocenění podílu jako hodnotu čistého obchodního majetku připadajícího na tento podíl. Je však potřeba poukázat na možné problémy. První se odvíjí od toho, že určení vlastního kapitálu probíhá na základě relativně pevně stanovených pravidel, která jsou exaktnější než metody používané při zjišťování čistého obchodního majetku. Tak může dojít k několika rozdílným urcům čistého obchodního majetku, což je problematické. Je však nutné poznamenat, že i vlastní kapitál lze účetními operacemi (např. tvorbou rezerv) různě upravovat. Možnost manipulace je však zde menší.⁴⁾

Druhý problém je v tom, že od základů stanovit čistý obchodní majetek u velkých společností je náročné a nákladné. Lze jen těžko očekávat, že znalec bude procházet veškerý majetek a veškeré závazky společnosti. V praxi bude opět vycházet z účetních podkladů a bude upravovat ty účetní položky, u nichž je k tomu důvod.

V souladu s těmito důvody obchodní zákoník v obecných ustanoveních k obchodním společnostem stanovuje vypořádací podíl jako poměrnou část vlastního kapitálu, zatímco stanovení vypořádacího podílu jako poměrné části čistého obchodního majetku je pouze fakultativní možností (§ 61 odst. 2).

I když v případě veřejného návrhu podle § 186a nejde o vyplacení vypořádacího podílu, samotná situace definici vypořádacího podílu odpovídá. Akcionář pozbývá akcie a tyto akcie nabývá společnost, což je obdoba § 149a obch. zákoníku. Akcionář za akcie obdrží úhradu ve výši ceny přiměřené jejich hodnotě, což je obdoba vyplacení vypořádacího podílu (§ 150 obch. zák.).

Tuto analogii lze zřejmě použít pro naši argumentaci ve prospěch hodnoty akcie jako hodnoty odvíjející se od výše vlastního kapitálu připadajícího na akcii, resp. výše čistého obchodního majetku připadajícího na jednu akcii. Vzhledem k tomu, že cena akcie se ve všech třech zkoumaných případech stanoví stejně (jako cena přiměřená hodnotě akcie), bude se tato analogie podpůrně aplikovat i na povinné nabídky převzetí a na nabídky na odkoupení.

V rámci obvyklých úvah tak docházíme k závěru, že hodnotou akcie je výše čistého obchodního majetku připadajícího na jednu akcii, přičemž

na počátku se vychází z účetní hodnoty akcie jako hodnoty základní. Při stanovování čistého obchodního majetku se k účetní hodnotě akcie přičítají a odčítají úpravy hodnot aktiv a pasiv, přičemž tyto úpravy se nemusejí týkat všech položek aktiv a pasiv. Úprava se může dotknout např. části pohledávek nebo některých nemovitostí.

Lze očekávat, že v praxi budou úpravy více rozsáhlejší v případě nabídek převzetí než v případě nabídek na odkoupení a veřejných návrhů podle § 186a. A to z důvodu, že těmito úpravami dochází částečně ke zpochybnění správnosti účetnictví. Tedy účetnictví bude zpochybňovat spíše investor, který dosud neměl možnost zasáhnout do chodu společnosti a napravit účetnictví, než společnost sama, resp. její většinový akcionář, který již mohl zjednat nápravu.

Zohledněním reálných hodnot aktiv a pasiv však úprava hodnoty akcie končit nemusí. Mohou existovat další faktory, které ovlivní výslednou hodnotu akcie. Tu může ovlivnit i druh těchto akcií - zda jde o akcie prioritní, nebo kmenové. Pokud společnost vydala prioritní akcie, bude nutné tuto skutečnost zohlednit i ve výsledné hodnotě prioritních a kmenových akcií.

Hranici pro vymezení faktorů ovlivňujících výslednou hodnotu musíme vidět v právních a ekonomických souvislostech, které mají vliv na vnitřní hodnotu akcie.

Tržní cena

Tržní cena akcie je dána poptávkou po dané akci a nabídkou dané akcie. Investoři se při určení ceny, za kterou akcie chtějí prodat nebo koupit, řídí výhodností investice, která se posuzuje podle výnosnosti (ziskovosti), rizikovitosti a likvidity.

Výnosnost investice

Výnosnost investice do akcie se posuzuje především podle její účetní hodnoty, tedy vlastního kapitálu připadajícího na jednu akcii. Výše účetní hodnoty odráží pak celkovou dlouhodobou výnosnost. Je-li účetní hodnota akcie vyšší než její jmenovitá hodnota, v zásadě to znamená, že společnost dlouhodobě vytváří zisk. Poměr tržní ceny akcie a její účetní hodnoty je pak základním ukazatelem výhodnosti investice (ukazatel P/BV).

Investice do akcie se dále posoudí podle aktuální ekonomické situace společnosti. Tu nejlépe zobrazuje výše zisku po zdanění připadajícího

na jednu akcii. Jde o zisk vytvořený společností za účetní období posledního roku, který se rozpočítá na jednotlivé akcie obdobně jako vlastní kapitál. Ukazatel zkonstruovaný jako poměr tržní ceny akcie a zisku na akcii je pak dalším základním ukazatelem výhodnosti investice (ukazatel P/E).

Riziko

Dalším hlediskem posuzování investice je riziko spojené s investicí. Čím je větší, tím menší je ochota investorů investovat. Nejvýznamnějším rizikem je riziko „vyvlastnění“ akcionářů většinovým akcionářem nebo managementem. Vytváření zisku, ať už v současnosti anebo alespoň s výhledem do budoucna, není dostačující, jestliže nejsou předpoklady, že se zisk dostane až k akcionářům. Pokud společnost sice vytváří zisk, ale nevyplácí dividendu a chování většinového akcionáře nebo představenstva nasvědčuje tomu, že se ani v budoucnu vyplácet nebude a navíc hrozí „rozplynutí“ zisku (tj. „vyvlastnění“ menšinových akcionářů), třeba prostřednictvím tunnelování, musejí mít tyto skutečnosti vliv na tržní cenu akcií.

V tomto ohledu je důležité množství informací o společnosti, zvláště pak těch, které poskytuje společnost o sobě sama, především ze dvou důvodů - k uvědomění si možnosti investovat a k posouzení výhodnosti investice a ke snížení rizika „vyvlastnění“. Pokud společnost poskytuje o sobě dostatek informací, zvyšuje se tím hodnověrnost představenstva a většinového akcionáře. Dostatek informací dále umožňuje předcházet „vyvlastnění“ a na jeho případný pokus včas reagovat. Tedy platí, čím méně informací, tím větší riziko „vyvlastnění“ a v důsledku toho menší tržní cena akcie.

Likvidita

Třetím hlediskem pro posouzení výhodnosti investice je její likvidita. Čím menší je likvidita, tedy možnost převést realizovanou investici na peníze při malé ztrátě na hodnotě, tím je menší zájem o tuto investici a tedy i nižší její tržní cena. V našem případě, kdy jde o registrované akcie, jsou rozhodujícím faktorem pro likviditu objemy obchodů s těmito akciemi, které jsou realizované na veřejných trzích.

Z toho plyne, že poklesne-li likvidita pod určitou mez, tržní cena akcie se stane neodpovídající její skutečné hodnotě. Proto také u společnosti

⁴⁾ Např. na bezdůvodně vytvořené rezervy by měl upozornit auditor.

s ručením omezeným, kde je likvidita obchodního podílu nízká (ne-li nulová), se nepoužívá ocenění vypořádacího podílu trhem vůbec, ale vychází se pouze z jeho vnitřní hodnoty. V případě nulové likvidity by se tedy k tržní ceně nemělo přihlížet ani u akcií, což obchodní zákoník reflektuje ustanovením, že průměrná cena se stanoví z cen za posledních šest měsíců (§ 183c odst. 3). Pokud se s akcemi v tomto období neobchodovalo, pak není průměrná cena stanovena, a tedy se k ní ani nemůže přihlížet.

Tržní cena tedy ne vždy správně reprezentuje skutečnou hodnotu akcie. Tržní cenu významně ovlivňuje množství informací o společnosti, likvidita emise akcií, ale také třeba manipulace s kurzem (zvláště prudké zvýšení poptávky nebo nabídky na něž protistrana není schopna rychle reagovat). Společnost a většinový akcionář mohou tedy tržní hodnotu akcie významně ovlivnit (neposkytováním informací, skoupením velké části akcií).

Prémiová cena

Prémiová cena je cena, kterou je za akcii ochoten zaplatit navrhovatel, přičemž tato cena je vyšší než cena akcie na veřejných trzích. Prémii je pak rozdíl mezi prémiovou cenou a cenou akcie na veřejných trzích. Jde o jakýsi bonus nad cenu akcie na veřejných trzích, který je navrhovatel ochoten zaplatit. Existence prémiové ceny souvisí s dosažením pozice většinového akcionáře spojené se získáním kontroly ve společnosti. Co však vede navrhovatele k tomu, že je ochoten zaplatit vyšší cenu za akcii než je cena běžná na trhu? Americký profesor Coffee⁵⁾ nabízí čtyři možné odpovědi:

- disciplinární (reorganizační) hypotéza (The Disciplinary Hypothesis) - je-li stávající management cílové společnosti nekompetentní a nevykonný, pak ovládnutí společnosti většinovým akcionářem spojené s organizačními změnami povede ke zvýšení hodnoty podniku, a tím i ke zvýšení hodnoty akcií společnosti. Toto budoucí zvýšení hodnoty podniku, resp. akcií společnosti, se odráží v ochotě navrhovatele zaplatit vyšší cenu za akcie, než je cena odpovídající jejich hodnotě za stávajících okolností.

- hypotéza synergického efektu (The Synergy Hypothesis) - souvisí-li

předmět podnikání navrhovatele s podnikáním cílové společnosti, anebo navrhovatel ovládá jiný subjekt, který podniká v dané oblasti, pak faktické spojení dvou nebo více podniků umožní takovou součinnost a spolupráci, která povede k lepším hospodářským výsledkům a k dosažení vyšších zisků. Tento efekt platí jak u klasické fúze jakožto právního spojení, tak i u akvizice jako faktického spojení, i u dalších možných spojení soutěžitelů (§ 12 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže). Podmínkou ovšem je, aby navrhovatel již měl vliv na nějaký podnik, jehož součinnost s podnikem cílové společnosti povede k tomuto efektu, což je splněno pouze u některých nabídek převzetí.

- hypotéza budování impéria (The Empire Building Hypothesis) - pro genezi této hypotézy byla důležitá empirická pozorování, která prokázala, že moderní podnikatelské subjekty mají tendenci spíše zvětšovat své podniky než maximalizovat zisk. Coffee uvádí, že toto chování je častější u velkých akciových společností, kde je odděleno „vlastnictví“ společnosti od managementu, tj. kdy akcionáři a manažeři akciové společnosti jsou odlišní. Management pak má pro zvětšování společnosti tyto důvody: větší velikost přináší vyšší odměny pro management, větší velikost zajišťuje ochranu před převzetím třetím subjektem nebo před jiným řízením,⁶⁾ zvýšení prestiže a další psychický přínos související s větším významem společnosti, větší velikost může zajistit oligopol, a s tím spojené výhody a větší velikost umožňuje větší možnosti uplatnění pro management.

- využitelská hypotéza (The Exploitation Hypothesis) - se člení na dvě odlišná vysvětlení. První z nich vychází z toho, že akcionáři neví, jak dopadne nabídka převzetí a co se bude dít dále. Získá-li navrhovatel prostřednictvím dobrovolné nabídky převzetí většinový podíl, pak může následně učinit kroky směřující k vytlačení menšinových akcionářů za „nespravedlivou“ cenu anebo zatlačení menšinových akcionářů do nevhodné pozice. Akcionáři jsou tak při rozhodování, zda přijmout první nabídku převzetí v zajetí klasického „věžňova dilematu“ - menšinová akcionáři neví, kolik akcií se navrhovatel podaří koupit, protože se nemohou

vzájemně domluvit. A tak v souvislosti s touto nejistou budoucností, která by je čekala, mají akcionáři sklon prodat akcie i za cenu, za niž by je za standardních okolností neprodali.

V souvislosti s touto tezí je potřeba poznamenat, že text článku profesora Coffeeho byl psán před zhruba dvaceti lety za situace, kdy ani ve USA nebyla ochrana akcionářů v této oblasti na takové úrovni jako nyní. Nicméně některé z těchto metod jsou realizovatelné i v českém právním prostředí.

Druhá teze v rámci využitelské hypotézy spočívá v tom, že vlastně vždy jsou na veřejném trhu obchodovány akcie pod jejich účetní hodnotou, neboli že v zásadě u každé akcie se kurz během svých cyklických výkyvů dostane pod její účetní hodnotu nebo pod hodnotu čistého obchodního majetku připadajícího na jednu akcii. Toho využije navrhovatel, který za této situace stanoví navrhovanou cenu výše než je kurz, ale níže než činí účetní hodnota, případně níže než je hodnota čistého obchodního majetku připadající na akcii. Tedy v tomto případě nepředstavuje prémie pro navrhovatele ztrátu, neboť skutečná hodnota akcie je výše než stávající tržní hodnota.

První dvě hypotézy - disciplinární a synergického efektu - mají bezpochyby správný základ, neboť snaha o zlepšení hospodaření cílové společnosti a záměr zvětšit podnik za účelem efektivnější produkce jsou součástí mnohé fúze a akvizice. Pokud by platily pouze tyto dvě hypotézy, pak by nebylo potřeba zajišťovat zvláštní ochranu pro menšinové akcionáře, neboť akvizice by byla přínosem pro všechny, nikoliv pouze pro většinového akcionáře. Avšak může platit několik hypotéz zároveň, anebo také první dvě hypotézy nemusí platit vůbec.

Větší pozornost si zaslouží třetí a čtvrtá hypotéza. Snaha budovat impéria, tedy touha spíše ovládat než spolupracovat, je patrná i z chování většinových akcionářů v ČR. Postup podle první teze využitelské hypotézy je možný i v současném českém prostředí. Jeden příklad za všechny.

Vzhledem k tomu, že obchodní zákoník stanovuje v zásadě spodní hranici pro cenu v povinné nabídce převzetí (a obdobně v nabídce na odkou-

⁵⁾ Coffee, J. C. Jr.: Regulating the Market for Corporate Control. A Critical Assessment of the Tender Offer's Role in Corporate Governance, Columbia Law Review, 1984, s.1162 až 1173, cit. podle Hamilton, R. W.: Corporations including Partnerships and Limited Partnerships, 3. vydání, West Publishing, St. Paul, Minn. 1986, s. 788 až 792.

⁶⁾ Větší velikost společnosti je spojena s větším rozptýlením akcií, což znesnadňuje dohled akcionářů nad managementem. Menší dohled na managementem mu pak např. umožňuje vyplácet si větší odměny.

pení a ve veřejném návrhu podle § 186a) jako prémiovou cenu sníženou o 15 procent, může být v případě, kdy hodnota akcie je nižší než premiová cena, druhá (povinná) nabídka převzetí (nabídka na odkoupení, veřejný návrh podle § 186a) nižší o 15 procent.

Nepřijme-li tedy akcionář veřejný návrh nyní, vystavuje se nebezpečí, že další veřejné návrhy již budou vždy o 15 procent nižší. V důsledku ztráty likvidity akcií a v důsledku dalších dopadů, které s sebou přináší získání většinového podílu ve společnosti, bude klesat i cena akcií na veřejných trzích. Nicméně, ať už je správná jakákoliv hypotéza nebo kombinace hypotéz, existence premiové ceny je empiricky dokázanou skutečností.

Výsledná cena

Obchodní zákoník stanoví, že cena nabízená za akcii musí být přiměřená její hodnotě a že výsledná cena za akcii bude zohledňovat i tržní cenu a premiovou cenu.

Průměrná cena se stanoví jako vážený průměr cen, za něž byly uskutečněny obchody s těmito akciemi za posledních šest měsíců před povinností učinit veřejný návrh smlouvy o koupi cenných papírů ve zkoumaných případech. Jednotlivé tržní ceny a počty kusů vycházejí z evidence Střediska cenných papírů.

Obchodní zákoník umožňuje přihlídnout k průměrné ceně (§ 183c odst. 3), z čehož lze jednoznačně vyvodit, že tento faktor je méně významný než hodnota akcie. Míra zohlednění průměrné tržní ceny bude dána stupněm její reprezentativnosti. K tomu lze ještě dodat, že evidence vedená Střediskem cenných papírů nebude odpovídat skutečnosti, nedojde-li k ohlášení obchodu Středisku cenných papírů, což je možné v případě listinných cenných papírů, a v případě, že při převodu cenných papírů přímo přes Středisko cenných

papírů (tzv. převody přes přepážku SCP) bude uvedena nesprávná cena.

To může snadno nastat vzhledem k tomu, že při těchto převodech si smluvní strany peněžní vypořádání provádějí samy mimo Středisko cenných papírů, jemuž cenu pouze oznámí. Totéž platí i v případě RM-Systému pro přímé obchody s vypořádáním mimo trh RM-Systému.

Prémiové ceny (§ 183c odst. 3) je dosaženo, nabyli-li akcionář (navrhovatel)⁷⁾ nebo osoba jednající s ním ve shodě akcie (akcii) za posledních šest

měsíců před povinností učinit veřejný návrh smlouvy o koupi cenných papírů ve zkoumaných případech za cenu vyšší než je průměrná cena.⁸⁾ Prémiová cena je nejvyšší cena, za kterou navrhovatel nabyli akcie nebo i jedinou akcii. Bylo-li dosaženo premiové ceny, je jasně daná spodní hranice pro výslednou cenu ve zkoumaných případech.

Spodní hranicí je pak buď premiová cena snížená o 15 procent, anebo průměrná cena, je-li průměrná cena vyšší než snížená premiová cena. Tím je tato situace výrazně kvalitativně odlišná od případu, kdy premiové

ceny dosaženo nebude - pak není zákonem vymezené spodní hranice pro určení přiměřené ceny.⁹⁾

Lhůty pro obranu akcionáře

Není-li ve veřejném návrhu smlouvy o koupi akcií (účastnických cenných papírů) cena za akcii stanovena jako přiměřená její hodnotě, může akcionář učinit vlastní návrh smlouvy o koupi akcií (akcie) určený navrhovatel (dále jen „protinávhr“). Pro učinění protinávhru je v případě nabídek převzetí a nabídek na odkoupení třeba dodržet lhůtu jednoho měsíce od učinění nabídky převzetí nebo nabídky na odkoupení v rozporu se zákonem. V rozporu se zákonem je i veřejný návrh s nepřiměřenou cenou za akcii.

Pokud však povinná osoba neučiní nabídku převzetí nebo nabídku na odkoupení vůbec, pak musí oprávněný akcionář, který chce učinit protinávhr, dodržet lhůtu šesti měsíců ode dne, kdy marně uplynula lhůta, v níž měla povinná osoba učinit návrh smlouvy.

Avšak v případě podle § 186a je lhůta na učinění protinávhru odlišná. Vzhledem k dramatickému zásahu do postavení akcionáře, který pro něho má zrušení registrace akcií,¹⁰⁾ obchodní zákoník upravuje postup povinné osoby, odlišnou úpravou v § 186 a odst. 5 a odst. 6. Ta nahrazuje ustanovení § 183 g odst. 1 věty první (byť pro další skutečnosti se použije přiměřeně úprava pro nabídky převzetí).

V § 186a odst. 5 a odst. 6 obch. zákoník nerozlišuje mezi neučiněním veřejného návrhu vůbec a učiněním veřejného návrhu v rozporu se zákonem, jak je tomu u nabídek převzetí a nabídek na odkoupení. Dojde-li ze strany společnosti k prodlení, tedy k nesplnění povinnosti řádně a včas, není stanovena zvláštní lhůta. K prodlení tedy dojde i tehdy, když cena uvedená ve veřejném návrhu není cenou přiměřenou. Pakliže zákon nestá-

⁷⁾ Zákon používá v § 183c odst. 3 věta třetí obch. zák. pojem „akcionář“ místo podle mého názoru správnějšího a přesnějšího pojmu „navrhovatel“.

⁸⁾ Zákon stanovuje lhůtu v případě premiové ceny odlišnými slovy než v případě průměrné ceny, nicméně mám za to, že v obou případech jde o lhůtu stejnou.

⁹⁾ V případě veřejného návrhu podle § 186a je otázkou, zda je vůbec možné dosažení premiové ceny. Bude jí dosaženo, když společnost bude před zrušením registrace nakupovat své vlastní akcie? Nebo v tomto případě nelze ustanovení pro nabídky převzetí použít? Situaci navíc komplikuje slovo „akcionář“ v textu § 183c odst. 3 věta třetí obch. zák. Vylučuje toto slovo použití tohoto ustanovení pro veřejné návrhy podle § 186a? Nebo je naopak rozšiřuje i o akcie získané většinovým akcionářem? Ať už bude odpověď jakákoliv, je jisté, že v praxi použití ustanovení o premiové ceně bude při veřejných návrzích při § 186a výjimečné, neboť pro společnost, resp. pro jejího většinového akcionáře, není problém načasovat zrušení registrace tak, aby premiové ceny dosaženo nebylo.

¹⁰⁾ Kromě výrazného omezení ochrany menšinových akcionářů přináší zrušení registrace akcií prudké snížení likvidity a zvýšení rizika. Registrace akcií zaručuje akcionáři přísun informací při vynaložení nízkých nákladů a určitý stupeň likvidity. Zrušení registrace zmenšuje informační povinnosti pro akciovou společnost a vede ke ztrátě likvidity, a tím k vyšším nákladům spojených s převodem akcie.

noví odlišnou lhůtu, je akcionář oprávněn učinit protinávrh v obecné promlčecí lhůtě čtyř roků (§ 397 obch. zák.).¹¹⁾

Nebyl-li veřejný návrh učiněn vůbec, začíná tato lhůta běžet následující den po dni, kdy marně uplynula lhůta, ve které měla povinná společnost učinit veřejný návrh smlouvy. Nejasný se může zdát počátek běhu lhůty v případě, že společnost učiní veřejný návrh v rozporu se zákonem, např. s nepřiměřenou cenou, a tento veřejný návrh jasně označí jako související se zrušením registrace akcií. Pak by se lhůta mohla počítat buď od tohoto učinění veřejného návrhu, anebo až po uplynutí lhůty pro učinění veřejného návrhu. Vzhledem k tomu, že v případě veřejného návrhu podle § 186a není lhůta pro podání upravena odlišně, přikláním se k názoru, že v případě prodlení způsobeného nesplněním povinnosti nelze podpůrně použít ustanovení pro nabídky převzetí (tj. § 183g odst. 1 věta první) a lhůta počíná plynout stejným dnem jako v případě nesplnění povinnosti vůbec, neboť v obou případech teprve tímto dnem se dlužník ocitne v prodlení.

Druhá lhůta, která je pro všechny tři zkoumané případy stejná, je lhůta patnácti dnů, které má akciová společnost na přijetí protinávrhu. Nepřijme-li společnost protinávrh v této lhůtě, má oprávněný akcionář právo domáhat se uzavření smlouvy u soudu anebo může požadovat náhradu škody způsobené mu porušením závazku uzavřít smlouvu.¹²⁾

Tato poslední lhůta, po kterou se může akcionář obrátit na soud, je opět obecná promlčecí lhůta podle obchodního zákoníku, tedy lhůta čtyřletá a začíná běžet den po marném

uběhnutí lhůty pro přijetí protinávrhu. Ve všech třech zkoumaných případech může akcionář žádat také náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s vymáháním svých práv u soudu. Tímto ustanovením je zajištěna výhodnost vymáhání i malým akcionářům, kteří jsou majiteli pouze malého množství akcií společnosti, a jimž by se jinak vymáhání svých práv nevyplatilo.

Americké zkušenosti

V USA se v souvislosti s ochranou menšinových akcionářů vyvinula procedura známá jako Appraisal Remedy,¹³⁾ jejímž prostřednictvím se akcionář může domáhat u soudu určení spravedlivé hodnoty akcie (fair value). Soudy určují spravedlivou hodnotu většinou na základě tzv. Delawarského bloku (Delaware block).¹⁴⁾ Jeho pomocí se spravedlivá hodnota akcie určí jako vážený aritmetický průměr v zásadě tří hodnot získaných za pomoci odlišných metod pro stanovení hodnoty akcie.

Tyto metody představují stanovení hodnoty akcie jako čistého obchodního majetku připadajícího na jednu akcii (net assets), jako tržní ceny akcie a stanovení hodnoty na základě kapitalizovaných zisků. Výjimečně se přihlíží i k jiným metodám, jako je metoda stanovení hodnoty akcie na základě vyplácení dividend v minulých letech. Váha jednotlivých hodnot se případ od případu liší.¹⁵⁾

Hodnota akcie stanovená na základě kapitalizovaných zisků se zpravidla vypočítá jako průměrný roční zisk společnosti v posledních pěti letech připadající na jednu akcii násobený průměrným ukazatelem P/E na veřejných trzích. Při stanovení čistého obchodního majetku připadajícího na

jednu akcii se vychází z účetní hodnoty akcie, která je upravena o každý druh majetku nebo hodnoty, ať nemovitého, nebo movitého, hmotného, nebo nehmotného, včetně dobré pověsti (goodwill) a hodnoty prosperujícího podniku (going concern).¹⁶⁾

Tedy stanovení čistého obchodního majetku soudy v USA je silně obdobné české právní úpravě s tím, že česká úprava nedává jasnou odpověď, zda čistý obchodní majetek stanovit spíše jako hodnotu podniku jako prosperujícího celku, nebo pouze jako reálnou hodnotu účetních aktiv společnosti při rozprodání těchto aktiv po částech. Tyto hodnoty mohou být z hlediska své výše značně rozdílné a toto tvrzení vychází z předpokladu, že prosperující podnik je lépe prodán jako celek než ho rozprodávat po částech.¹⁷⁾

Měla by tedy hodnota čistého obchodního majetku stanovená podle obchodního zákoníku také zahrnovat goodwill a going concern? Domnívám se, že ano. Čistý obchodní majetek je definován v § 6 odst. 3 obch. zákoníku jako rozdíl mezi obchodním majetkem a závazky. I když definice podniku v § 5 obch. zákoníku a obchodního majetku v § 6 odst. 1 obch. zákoníku nejsou vzájemně provázány a na první dojem se může definice podniku jevit jako širší (výslovné uvedení „osobních a nehmotných složek podnikání“) než definice obchodního majetku, je vše, co patří do podniku zároveň i součástí obchodního majetku.

K podobnému závěru dochází také I. Pelikánová, která do obchodního majetku řadí mj. i klientelu (přesněji tedy přínos z trvalé klientely, který lze ohodnotit v penězích) a oba pojmy považuje z hlediska rozsahu za prakticky stejné.¹⁸⁾

¹¹⁾ I když zákon stanovuje lhůtu.

¹²⁾ Náhradu škody může oprávněný akcionář požadovat v případě, že třeba akcie poté, co marně uběhla lhůta patnácti dnů na přijetí protinávrhu, prodal za nižší cenu než je cena přiměřená.

¹³⁾ Stručný popis viz např. Klein, W. A., Coffee, J. C. Jr.: Business Organization and Finance: Legal and Economics Principles, 4. vydání, Westbury, New York 1990, s. 185-188.

¹⁴⁾ V USA je nejvíce společností registrováno ve státě Delaware a tento stát má také nejrozvinutější společenstevní právo ze všech států v USA. Zastupitelské sbory ostatních států americké federace delawarské společenstevní právo ve velké míře přejímají, a taktéž státní soudy v těchto státech se jím při rozhodování velmi často inspiroují.

¹⁵⁾ V často citované cause Piemonte v. New Boston Garden, Corp., 387 N.E.2d 1145 (Mass.1979) byly váhy přiděleny následovně: čistý obchodní majetek 50 %, tržní cena 10 %, kapitalizované zisky 40 %.

¹⁶⁾ In: re Watt & Shand, 304 A.2d 694 (Pa. 1973).

¹⁷⁾ Úskalí ve stanovení hodnoty akcie jako čistého obchodního majetku připadajícího na akcii je v tom, že vždy jde o odhad, který se při praktické realizaci nemusí vyplnit. Jak přesně odhadnout cenu komplexu budov v malém městě, patřící společnosti X? Bude-li předtím v důsledku vysoké poptávky tržní cena jedné budovy vysoká, mj. i kvůli tomu, že ve městě je prosperující společnost X, pak v případě neprospěrující společnosti X bude situace podstatně odlišná. Najde-li se kupec pro celý podnik společnosti X, pak cena komplexu budov bude nejspíš odpovídat násobku původní tržní ceny jedné budovy. Avšak pokud se kupec pro podnik nenajde, bude pravděpodobně nutné rozprodat budovy po jedné, což prudce zvýší nabídku budov za situace, kdy poptávka může v důsledku neprospěrující společnosti X klesnout, např. díky růstu nezaměstnanosti, ztráty perspektivy celého regionu, odchodu dodavatelů a odběratelů společnosti X z regionu atd.

¹⁸⁾ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 1. díl, 2. vydání, Linde, Praha 1997, s. 48 až 50.

Nicméně, pojem obchodní majetek je pojem širší než pojem podnik. Obchodní majetek zahrnuje i obchodní firmu. Firma není součástí podniku (§ 11 obch. zák.), avšak obchodního majetku ano. Docházíme tedy k alternativní definici čistého obchodního majetku jako součtu hodnoty podniku společnosti (případně podniků společnosti, připustíme-li, že společnost může mít více podniků) a hodnoty firmy, případně dalšího majetku podle § 6 odst. 1, který nespádá do podniku.

Významnou součástí prosperujícího podniku tak budou také vztahy mezi společností a jejími pracovníky (zejména zaměstnanci), včetně vztahů s významnými manažery a odborníky. Náklady na vytvoření funkčních vazeb mezi společností a jejími pracovníky pak představují jednu z významných hodnot zvyšujících čistý obchodní majetek nad reálnou hodnotu aktiv, která jsou zachycena v účetnictví. Může však nastat i opačná situace, která je méně častá. Cílová společnost bude vlastnit podnik, který je nefunkční, a který se nejlépe zhodnotí částečnou nebo úplnou destrukcí. Pak náklady na zpřetrhání vazeb mezi společností a jejími pracovníky (zákonné odstupné, „zlaté padáky“) budou částkou snižující hodnotu čistého obchodního majetku.

Nicméně v některých případech byla aplikace Delawarského bloku nevyhovující. Jestliže je pouze jedna ze tří hodnot ta správná, pak jejím zprůměrováním s dalšími dvěma nižšími hodnotami získáme nerealistické číslo. Takto nepřiměřeně nízko stanovená hodnota akcie pak těžko může zajistit žádoucí ochranu menšinových akcionářů. Proto se v roce 1983 Nejvyšší soud státu Delaware odchýlil od tohoto bloku a rozhodl, že v dané kauze je vhodnější určit spravedlivou hodnotu akcie „nějakými technikami nebo metodami, které jsou všeobecně přijímány finanční komunitou a zároveň jsou přijatelné pro soud“.¹⁹⁾ Pak se používá metoda diskontovaného peněžního toku (discounted cash flow), která se vedle Delawarského bloku stala alternativou pro stanovení spravedlivé hodnoty.²⁰⁾

Evropská úprava

Po zamítnutí návrhu třinácté směrnice Evropským parlamentem v červenci 2001 byl vypracován Evropskou komisí pozměněný návrh, který by měl být projednán Evropským parlamen-

tem nyní na jaře. Ať už byly skutečné důvody zamítnutí původního návrhu jakékoliv, jedním z deklarovaných důvodů zamítnutí byla i nedostatečná úprava přiměřené ceny při povinných nabídkách převzetí. To bylo napraveno v novém návrhu, jehož přijetí je pravděpodobné.

V novém návrhu směrnice je přiměřená cena (equitable price) při povinné nabídce převzetí stanovena jako nejvyšší cena, za kterou získá akcie

navrhovatel (většinový akcionář) ve lhůtě šesti až dvanácti měsíců před realizací nabídky. Předpokládá se, že jednotlivé členské státy stanou tuto lhůtu ve svých národních právních řádech přesně. Dále členské státy mohou upřesnit stanovení přiměřené ceny tak, že nejvyšší cena může být upravena směrem nahoru nebo dolů v důsledku okolností, které zpochybňují stanovení přiměřené ceny jako rovné nejvyšší ceně placené navrhovatelem.

Členské státy mohou tyto okolnosti přesně vyjmenovat (např. manipulace s kurzem akcií). Mohou také přijmout kritéria, která budou použita pro stanovení přiměřené ceny za těchto okolností a jimiž může být průměrná tržní cena dosažená v určitém období, reálná hodnota aktiv připadající na jednu akcii při rozprodání těchto aktiv po částech (break-up value) nebo mohou být použita jiná kritéria všeobecně používaná ve finanční analýze.

U práva odpovídajícímu převodu jmění na společníka (squeeze-out) a u nabídek na odkoupení (sell-out) nepoužívá návrh směrnice pojem přiměřená cena, ale pojem spravedlivá

cena (fair price). Nicméně spravedlivá cena se bude předpokládat jako rovná přiměřené ceně navrhované v povinné nabídce převzetí, bude-li squeeze-out nebo sell-out uplatněno do tří měsíců od konce lhůty pro přijetí této povinné nabídky převzetí.

Avšak v případě uplatnění squeeze-out nebo sell-out do tří měsíců od konce lhůty pro přijetí dobrovolné nabídky převzetí se bude předpokládat spravedlivá cena jako rovná ceně

navrhované v této dobrovolné nabídce převzetí pouze tehdy, jestliže tato dobrovolná nabídka převzetí byla učiněna na všechny převoditelné cenné papíry vydané společností spojené s hlasovacím právem ve společnosti a zároveň, bylo-li prostřednictvím této dobrovolné nabídky převzetí získáno tolik těchto cenných papírů, že toto množství reprezentuje alespoň 90 procent základního kapitálu dotčeného nabídkou. Ve všech ostatních případech musí být cena stanovena znalcem.

Snaha co nejpřesněji upravit v evropské směrnici přiměřenou cenu a spravedlivou cenu je vcelku pochopitelná. Zatímco anglosaské státy již prošly v dějinách společenstevního práva etapou, během níž byl vytvořen obsah těchto pojmů, kontinentální Evropu tento proces ještě čeká. Konečnic návrh třinácté směrnice byl inspirován britským City Code of Takeovers and Mergers.

Nezabýváme se sice převodem jmění na společníka, ale při této příležitosti lze uvést, že podle české úpravy je hlavní akcionář povinen poskytnout ostatním akcionářům přiměřené

¹⁹⁾ Weinberger v. UOP, Inc., 457 A.2d 701 (Del.1983).

²⁰⁾ Podrobný popis Delawarského bloku a metody diskontovaného peněžního toku viz např. Bainbridge, S. M.: Corporation Law and Economics, 1.vydání, Foundation press, New York 2002, s. 637 až 642.

vypořádání v penězích (§ 220p odst. 2). Není jediný důvod, proč by v tomto případě mělo být přiměřené vypořádání připadající na jednu akcii stanoveno jiným způsobem, než ve zkoumaných případech cena za akcii.

Je na místě poznamenat, že ačkoliv jsou instituty převodu jmění na společníka a squeeze-out svou podstatou stejné, právně jde o instituty odlišné. Podle evropské úpravy společnost nezaniká, ale hlavní akcionář se stává jediným akcionářem společnosti.²¹⁾

Stanovení přiměřené ceny akcií nemusí být až tak obtížné. Bude-li navrhovatel veřejného návrhu smlouvy na koupi akcií jednat v dobré víře v účetnictví společnosti, má k dispozici první základní hodnotu - účetní hodnotu akcie, kterou upraví (zásadně zvýší) o podstatné položky tak, aby získal čistý obchodní majetek na akcii. Druhou základní hodnotou bude prémiová cena snížená o 15 procent, třetí hodnotou průměrná (tržní) cena. Stanoví-li navrhovatel cenu za akcii ve

veřejném návrhu jako cenu stejnou nebo vyšší než je nejvyšší z těchto tří hodnot, pak bude takto stanovená cena těžko napadnutelná. Vyjasnění situace ve zkoumaných případech by také mělo zvýšit úlohu Komise pro cenné papíry, která by neměla připustit realizaci veřejných návrhů s nepřiměřenou cenou. Tím bude Komise plnit jeden ze hlavních úkolů, pro které byla zřízena, tedy zajišťovat ochranu menšinových akcionářů, která by měla předcházet ochraně akcionářů prostřednictvím soudů. Komise by také měla pečlivě posuzovat obsah veřejných návrhů smlouvy, včetně platebních podmínek, kterým jsem nevěnoval pozornost. Podmínky převodu by měly být nastaveny tak, aby nedocházelo ke zbytečnému ztěžování převodu a ke zvyšování nákladů na převod tam, kde lze zvolit levnější cestu (např. převod přes RM-System). Také kupní cena by měla být zaplacená co nejdříve, jinak je třeba zvážit, zda by přiměřená cena neměla být zvýšena o rozdíl mezi současnou

a budoucí hodnotou těchto peněz. Nehledě na riziko spojené s pozdějším zaplacením ceny. Zavedení jasných pravidel pro stanovení ceny dává také větší prostor pro posouzení správnosti ceny přímo právníky a zamezuje otevření prostoru pro brainstorming ve vymýšlení metod oceňování, kterých může být teoreticky nekonečně a k jejichž posouzení je nutné mít ekonomické vzdělání. Naproti tomu, minimálně pojmu vlastní kapitál na akcii rozumí každý absolvent právnické fakulty.

Aleš Borkovec
PF Masarykovy univerzity, Brno
(Přetištěno z čas. *Právní rádce*,
4/2003)

²¹⁾ Squeeze-out lze přeložit jako vy-máčkáání, vytlačení, vytěsnění (jiných akcionářů ze společnosti). Americké právo používá alternativně termín freeze-out - vymrznutí; v americké angličtině také název pro druh pokeru, při kterém vypadá ze hry hráč, který prohrál vklad.

DANĚ

Zahrnutí nájemného za pozemek do pořizovací ceny stavby

Předkládá: JUDr. David Staněk, Ph.D., daňový poradce, č. osvědčení 1813

I. Podkladový text

V praxi často nastávají problémy při určení odpisové základny dlouhodobého majetku, tj. stanovení nákladů (resp. výdajů), které mají být součástí vstupní ceny majetku. Vzhledem k objemu investičních nákladů a odpisovým dobám je tento problém významný zejména ve vztahu k nemovitostem (budovám, domům, bytům a nebytovým prostorům). Příkladem dosud jednoznačně neřešeným je otázka kapitalizace nájemného za pozemek, na kterém je pořizována nová stavba (a to jak dodavatelských způsobem, tak výstavbou ve vlastní režii).

V praxi dochází k případům, kdy před zahájením výstavby je na související pozemek uzavřena nájemní smlouva a zahájena platba nájemného (zejména pokud je pozemek ve vlastnictví státu, obcí nebo jiných veřejnoprávních subjektů). Následně je zahá-

jena výstavba, budova zkolaudována, uvedena do užívání a zahájeno její odepisování. Přitom se však nájem pozemku jednoznačně vztahuje k pořízení stavby, neboť bez pronajátého pozemku by výstavbu nebylo možno zahájit a následně uvést budovu do užívání a odpisovat ji, a pozemek pro jiné účely pronajat nebyl (často je půdorys pozemku shodný s půdorysem stavby).

Přestože zákon o daních z příjmů (ZDP) sám v § 26 definuje hmotný majetek, v otázce jeho ocenění odkazuje na zákon o účetnictví (ZoÚ). To znamená, že ocenění dlouhodobého majetku pro účely ZoÚ se použije i pro účely ZDP, samozřejmě s některými výjimkami podle § 29 ZDP. ZoÚ v § 25 odst. 4 stanoví, že v případě pořízení budovy dodavatelským způsobem (tzv. na klíč) je pořizovací cenou majetku cena, za kterou byl majetek pořízen, a náklady s jeho po-

řízením související; v případě výstavby vlastní činností se majetek podle § 25 odst. 1 ocení vlastními náklady, tj. přímými náklady, popř. i částí nepřímých nákladů, které se k pořízení vztahují.

Některé náklady, které jsou zejména součástí vstupní ceny (tzn. kapitalizují se), uvádějí Postupy účtování pro podnikatele v Účtové třídě 0 – Dlouhodobý majetek, a to zejména čl. III a čl. VII. Tento výčet je však pouze demonstrativní. Stejně tak je uveden pouze demonstrativní výčet nákladů, které součástí pořizovací ceny dlouhodobého majetku nejsou (i když to z příslušného ustanovení explicitně nevyplývá), přestože se k pořízení majetku vztahují. Podobně demonstrativně jsou některé náklady, které jsou popř. nejsou součástí ocenění dlouhodobého majetku uvedeny v § 47 vyhlášky č. 500/2002 Sb., která s účinností od 1. ledna 2003 částečně

nahradila Postupy účtování pro podnikatele.

Otázkou tedy je, zda nájemné za pozemek od zahájení jeho pronájmu až po okamžik uvedení budovy do užívání je nutno zahrnout do pořizovací ceny budovy. Domníváme se, že ze současného znění příslušných předpisů tato povinnost nájemci neplyne a že tedy nájemné lze zahrnovat do běžných nákladů, samozřejmě při respektování jeho věcné a časové souvislosti.

Argumenty pro naše stanovisko jsou následující.

- Pozemek a stavba představují z právního, účetního a daňového hlediska principiálně samostatné věci, resp. samostatný majetek s vlastním právním, účetním i daňovým režimem. Pronajatý pozemek obecně nemusí sloužit pouze k výstavbě budovy, ale i k jiným účelům.
- Samotný nájem pozemku nepředstavuje hodnotu samu o sobě. Pokud se prodlouží doba výstavby, pak by nutně musela stoupat o naběhlý nájem i její odpisová základna aniž by toto bylo podloženo ekonomickou realitou. Pro takto zvýšenou vstupní cenu by pak bylo z důvodu opatrnosti nutno vytvářet opravnou položku ve stejné výši. Ekonomickou realitu při kapitalizaci nákladů souvisejících s pořízením dlouhodobého majetku nově také zohledňuje vyhláška č. 500/2002 Sb. (i když pouze ve vztahu k úrokům), která nechává na úvaze účetní jednotky, zda do pořizovací ceny majetku zahrne i související úroky.
- Vyhláška 500/2002 Sb. v § 47 odst. 1 písm. g) stanoví, že součástí ocenění dlouhodobého majetku jsou také náhrady za omezení vlastnických práv, náhrady majetkové újmy vlastníkovu nebo nájemci nemovitosti nebo za omezení v obvyklém užívání. Domníváme se, že nájemné za užívání pozemku nelze podřadit pod žádnou z výše uvedených kategorií, neboť jde o specifický právní titul k užívání cizího majetku. Pokud by tedy zákonodárce měl v úmyslu nájemné za pozemek do pořizovací ceny související stavby zahrnout, pak by tak nepochybně explicitně učinil.
- Právní předpisy jednoznačně neurčují, zda nájemné za pozemek za dobu výstavby budovy je součástí vstupní ceny budovy. Tuto mezeru v legislativě nelze nahrazovat extenzivním výkladem. Poplatník by měl být oprávněn aplikovat výklad, který je

pro něj výhodnější, tzn. v tomto případě obvykle nezahrnovat nájemné do vstupní ceny majetku.

II. Návrh řešení

Pro odstranění nejistoty navrhuje, aby MF zaujalo stanovisko, že nájemné za pozemek, na kterém probíhá výstavba budovy, domu, bytu nebo nebytového prostoru, je součástí běžných provozních nákladů při respektování jeho věcné a časové souvislosti a není tedy součástí vstupní ceny nově pořízeného dlouhodobého majetku (budovy, domu, bytu nebo nebytového prostoru) pořízeném na tomto pozemku. V případě opačného názoru MF žádáme MF o vyjádření se k výše uvedeným argumentům.

Dále navrhuje tento výklad zve-

řejnit formou pokynu MF řady D, popř. včlenit toto stanovisko do případné novely prováděcích vyhlášek vydávaných MF na základě zmocnění § 37a ZoÚ.

Stanovisko MF ČR:

Odbor 28 MF vyjádřil souhlas s navrhovaným řešením, neboť navrhované řešení je v souladu s vyhláškami MF, kterými se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb. a opatřeními MF, kterými se stanoví účtová osnova a postupy účtování.

Stanovisko předkladatele:

Předkladatel souhlasí se stanoviskem MF k navrhovanému řešení.

INZERCE

AUDIT PLUS

Středně velká auditorská firma začleněná do mezinárodní sítě Nexia International hledá **na pozice asistentů auditora** absolventy VŠE s praxí.

Očekáváme dobrou znalost účetní problematiky, počítačovou gramotnost, řídicí schopnosti pro vedení menšího týmu a dobrou znalost angličtiny.

AUDIT PLUS s.r.o., Milíčova 9, Praha 3
audit.plus@volny.cz
www.auditplus.cz, www.nexia.com

Nová direktiva EU o zdaňování digitálních služeb poskytovaných prostřednictvím Internetu způsobí podnikům problémy

Nová právní úprava Evropské unie (EU) o dani z přidané hodnoty (DPH) ovlivní od 1. července 2003 činnost všech podniků, ať už mají sídlo v EU, nebo mimo ni, které prostřednictvím internetu poskytují digitální služby soukromým spotřebitelům ze zemí EU. Spotřebitelé, kteří si takto opatřují („stahují“) např. elektronické knihy, hudbu, filmy, hry či výukové programy, budou pravděpodobně muset za tyto služby zaplatit více než dosud, neboť poskytovatelé budou mít v důsledku nových požadavků EU vyšší daňové náklady.

V současnosti platí DPH z elektronicky poskytovaných služeb pouze společnosti, které mají sídlo v 15 zemích EU (od 1. května 2004 by se tato povinnost měla vztahovat také na deset nových členů). Od 1. července letošního roku však budou této evrop-

ské legislativě podléhat všechny podniky vykonávající svou činnost na území unie. Dodavatel, který má sídlo mimo EU, bude platit DPH v zemi, v níž má trvalé bydliště odběratel jeho služeb. Spotřebitelé si tak už nebudou moci objednávat digitální služby od podniků sídlících mimo EU, např. ve Spojených státech, a vyhnout se tak placení DPH.

Společnost PricewaterhouseCoopers vytvořila zvláštní webovou stránku, která společně umožňuje nejen lépe porozumět novému způsobu zdanění digitálních služeb, ale i spočítat pravděpodobný dopad tohoto zdanění na jejich příjmy: www.pwcebiztoolkit.com. Stránka je určena jak podnikům ze zemí Evropské unie, tak společnostem, které sídlí mimo ni a pomáhá těmto společnostem kalkulovat, zda je možné ušetřit DPH v zá-

vislosti na výběru státu EU, ve kterém se k DPH zaregistrují.

Většina států EU ještě nesdělila podrobnosti o procesu registrace podniků a o souvisejících povinnostech a ani to, jakým způsobem nový systém výběru DPH uskuteční. Podniky tak budou mít velmi málo času na to, aby přizpůsobily své systémy novým požadavkům EU, které začnou platit už od 1. července 2003.

Antoni Turczynowicz, partner PricewaterhouseCoopers pro oblast nepřímých daní v ČR, řekl: „Tato nová úprava je velmi náročným úkolem pro české podniky, které se jí musejí přizpůsobit. Doufáme proto, že naše nová stránka jim pomůže pochopit, co všechno musejí udělat, aby včas splnily všechny tyto nové požadavky.“

-pwc-

Strach, chtivost & přehlednost Inc.

Na strukturálních problémech americké ekonomiky se významně podílejí také banky a účetní firmy. Pokuty, které platí americké banky za to, že klamaly své investory s pomocí účetních firem, a soudní spory, které se nad nimi hromadí jako mraky před letní bouřkou, naznačují, že celý problém ještě není vyřešen a že se nějakou dobu řešit bude. Mezi klíčové problémy podle mne patří nedostatečné ošetření konfliktu zájmů. Společnosti nedbaly na to, jak má poradce definován konflikt zájmů ve vztahu k tomu, kdo jej platí a co za to má dostat. Různá oddělení bank a velké pětky měla svoji vlastní agendu a snaha „přeprodávat“ více služeb jednomu klientovi je vedla k tomu, že začaly porušovat běžné standardy práce pro klienta. Je otázkou, zdali současná úprava tyto problémy vyřeší, co však je jisté, že existuje vůle se jí zabývat, dokud vyřešena nebude. Pomoci

může zvýšení transparentnosti vztahů v podnikání. Vztah poradců a klientů nebyl vždy jasný a přehledný. Klient nutil poradce, aby pro něj dělal neziskové služby a k nim přibalil služby, na kterých vydělal. Samozřejmě, taková situace vede nutně k problémům. Jejich řešením je dezintegrace korporátních služeb a vytvoření prostoru pro specializované firmy, které jsou nuceny neposkytovat služby zadarmo s výhledem na budoucí jiný obchod se stejným klientem. Ruku v ruce s tímto opatřením by jak poradce, tak klient měl deklarovat možné konflikty zájmu a jejich řešení. Krize byla uspišena chtivostí managementu společností. Manažeři byli hnáni dopředu svým egem a vizí krátkodobého profitu pro sebe. V tom jim poradci a bankéři aktivně a rádi pomáhali. Tento aspekt dosud média příliš nezaujal, nicméně, právě zde je podle mne zakopaný pes. Dokud má management

a poradce jiné zájmy než akcionář, je jasné, že podnik bude trpět. Dalším klíčovým bodem je právě akcionářská kontrola, přesněji řečeno její absence spojená s klamáním auditorských firem. Je jasné, že příležitost jednou za rok hlasovat na valné hromadě a jednou za kvartál se podívat na hospodářské výsledky nestačí. Nicméně právě proto existují auditoři. Měli by sloužit akcionářům, nikoli managementu. Akcionáři by je také měli platit. Chyby auditorů v procesu kontroly společnosti jsou podle mne také varováním do budoucna, a to nejen v USA. Silnou stránkou celého procesu je role amerických politiků, vyšetřovacích orgánů a médií. V okamžiku, kdy se objevily první problémy, média se o ně začala zajímat a od té doby je udržují v centru pozornosti veřejnosti. Politici si uvědomili, že mohou získat politický kapitál tím, že budou trvat na potrestání viníků,

a policie se chopila své práce. Dohromady se tak nastartoval očistný proces, na jehož konci možná bude stát ekonomický systém schopný fungování dalších deset nebo dvacet let bez nutnosti radikální změny. A co u nás?

Nadnárodní poradenské společnosti a banky se stále tváří, že v České republice je vše v pořádku a podobné problémy neexistují. Můžeme jim věřit? Leccos naznačuje fakt, že skandály typu Private Investors nebo IPB a po-

dobné jsou i po letech nevyšetřeny. Dokud si naši politici neuvědomí, že z takových krizí mohou získat politický kapitál, situace se u nás nezmění.

*Michal Rostock
(HN, 13. 5. 2003)*

ZAZNAMENALI JSME

Upozorňujeme, že názory uvedené v příspěvcích nejsou názorem Komory auditorů ČR.

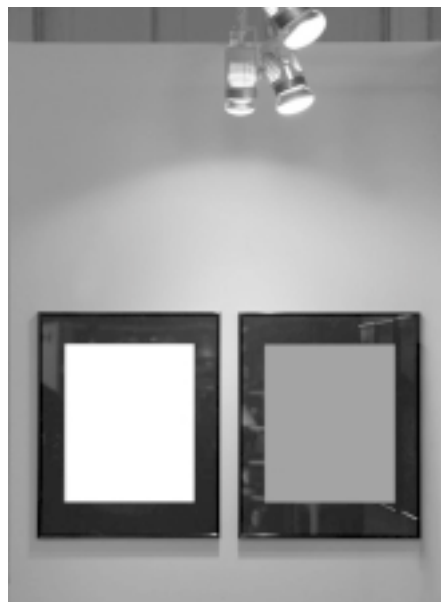
V BRUSELU se konalo další kolo rozhovorů mezi IASB (Rada pro Mezinárodní účetní standardy) a zástupci evropských bank. Banky, které budou muset od roku 2005 přejít plně na IAS, tlačí na změny některých standardů. Předmětem sporu je především účtování o finančních derivátech. IASB již dřív obvinil evropské banky, že účetní postupy, které používají (hlavně ocenění finančních instrumentů historickou cenou), umožňují skrývat finanční dopady derivátových transakcí. Banky, které deriváty používají především k zajišťování, se brání, že ocenění tržní cenou by výrazně zvýšilo volatilitu jejich rozvah. Straší rovněž dopadem této změny na úrokové sazby. IASB avizovala ochotu k dílčím změnám, ale z principu oceňování tržními cenami slevit v žádném případě nehodlá. Globální trh s finančními deriváty totiž představuje 130 bilionů dolarů.

(Ekonom, 7. 5. 2003)

ÚČETNÍ V EU. Evropská Komise zveřejnila podrobnosti svého plánu na zpřístupnění trhu s účetními službami v unii účetním z jiných zemí. Pokud se podaří dohodnout reciproční přístup, auditoři a účetní by měli dostat

možnost sestavovat a ověřovat účetní závěrky pro klienty ze zemí EU. Svě účetní si pomocí nároků na kvalifikaci a praxi chrání jen Německo, Nizozemí, Británie, Švédsko a Rakousko (kde navíc vyžadují složení odborné zkoušky).

(Ekonom, 7. 5. 2003)

ZLÍNSKÝ KRAJ nechal provést audit v jednom z nejzadluženějších zdravotnických zařízení, nemocnici v Kroměříži. „Kraj zdědil k 31. prosinci loňského roku po státu deset zdravotnických zařízení i s jejich dluhy, které

jsou vyčísleny na 329 miliónů korun. Téměř 114 miliónů korun z této částky přitom dluží kroměřížská nemocnice,“ uvedla Ester Cvejnová (US), krajská radní odpovědná za oblast zdravotnictví. Za tento vysoký dluh však podle ní nenese odpovědnost jen nemocnice, ale také systém, jakým stát v minulých letech postupně „lepil“ své dluhy. „Mnohokrát, naposledy před týdnem, jsme s kolegy z krajů ministryni zdravotnictví Marii Součkové řekli, že dluh nemocnic je dluhem vlády. Pokud situaci nevyřeší, obrátíme se s žalobou na soud,“ řekla včera novinářům radní Ester Cvejnová, zodpovědná za zlínské zdravotnictví. „Audit odhalil i určitá pochybení managementu a poukázal i na přezaměstnanost ve všech pracovních oborech. Část dluhu tvoří například 45 miliónů od zdravotních pojišťoven, i když některé jejich faktury jsou ještě ve lhůtě splatnosti. Výsledky auditu jsou ovšem příliš čerstvé, nemocnice ještě dostane možnost některé záležitosti obhájit. Mezitím jsme zadali audit ještě v Baťově nemocnici ve Zlíně a v nemocnici ve Vsetíně a Uherském Hradišti. Po 30. červnu tak budeme mít v rukou komplexní zprávu o stavu čtyř největších zařízení v kraji, podle které pak lze najít možnosti úspor a v budoucnu postupovat tak, aby mohly nemocnice hospodařit vyrovnaně,“ dodala Cvejnová.

(Právo, 14. 5. 2003)

AUDITOR, číslo 5, 2003, ročník X, povolení MK ČR 6934, ISSN 1210-9096

Vydává: Komora auditorů České republiky, IČ 70901473.

Redakční rada: předsedkyně: prof. Ing. Libuše Müllerová, CSc., členové: Ing. Eva Fišerová, Ing. Karel Hampl, Ing. Marie Kučerová, prof. Ing. Vladimír Pilný, CSc., Ing. Irena Pittermannová, Ing. Eva Rokosová, Alena Valešová.

Redaktor: Jaromír Dočkal, tel.: 251 119 210, fax: 251 119 211, e-mail: dockal@ddpress.cz

Adresa redakce: Komora auditorů České republiky Opletalova 55, 110 00 Praha 1, tel.: 224 212 670, 224 222 178, fax: 224 211 905, e-mail: kacr@kacr.cz.

Příjem inzerce, sazba, distribuce: Infomedia, spol. s r.o., Hráského 14, 148 00 Praha 4, tel.: 271 911 131, fax: 271 911 128, e-mail: infomedia@infomedia.cz

Tisk: Wendy, s.r.o., Mělník, tel.: tel.: 315 625 115.

Cena: 75 Kč (pro členy KA ČR zdarma). Vychází 10x ročně. Toto číslo vyšlo 4. 6. 2003.

© KA ČR. Všechna práva vyhrazena.